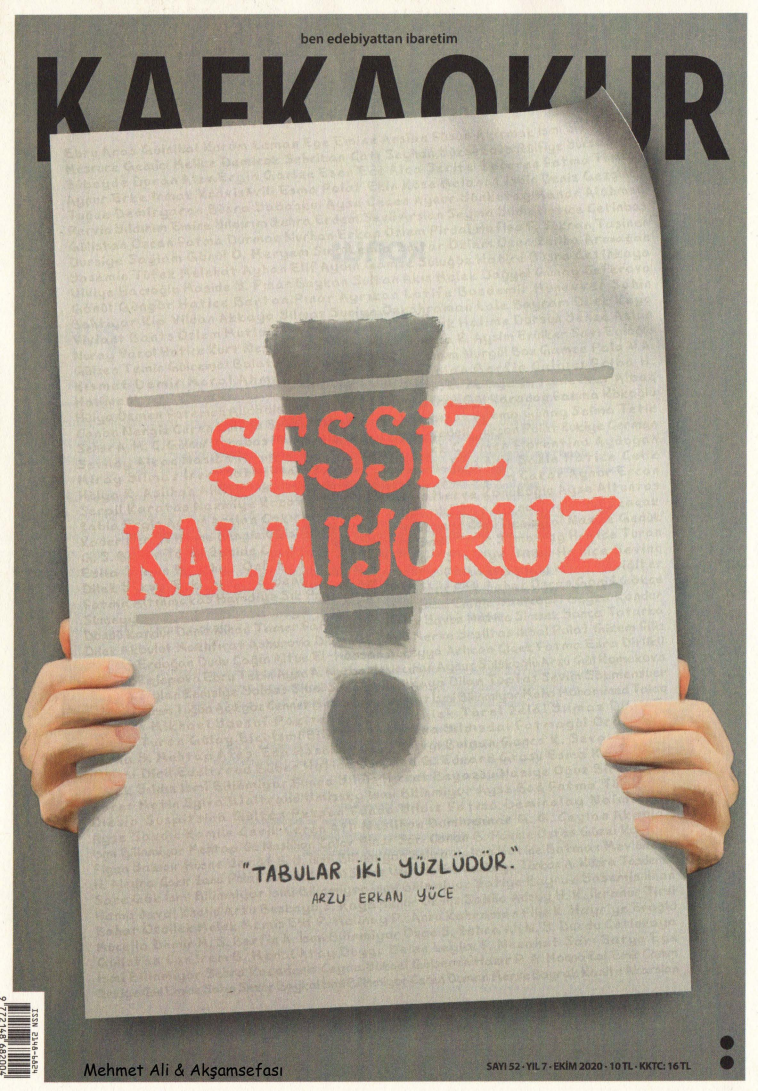
ben edebiyattan ibaretim

KAFKAOKUR

Mehmet Ali & Akşamsefası

SAYI 52 · YIL 7 · EKİM 2020 · 10 TL · KKTC: 16 TL

konu:

KAFKAOKUR
Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
"...ben edebiyattan ibaretim."
Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi | Sayı 52 - 10 TL | KKTC: 16 TL
kafkaokur.com · konudukkan.com · instagram.com/kafkaokur · twitter.com/kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi: Kafka Okur Yayıncılık İç ve Dış Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın Yönetmeni: Gökhan Demir · **Editör:** Merve Özdolap · **Sanat Yönetmeni:** Yeliz Akın
Sanat Yönetmeni: Tülay Palaz · **Yayın Danışmanı:** Baran Güzel · **Kapak ve Genel Koordinatör:** Eren Caner Polat
Saha Koordinatörü: Süleyman Özkara · **Konu Dükkânı:** Aslı Coşkun Demir

Adres: Firuzağa Mah. Hayriye Cad. No: 18 Mayıs Apt. K: 3 D: 5 Beyoğlu, İstanbul
İletişim: editor@kafkaokur.com

ISSN: 2148-6824 **Yayın Türü:** Yerel, Süreli Yayın
Baskı: İleri Basım Matbaacılık Tel: (212) 454 35 10 Matbaa Sertifika No: 33316
Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş. (216) 585 90 00

Yazarlar
Merve Özdolap · Ece Temelkuran · Fidan Ataselim · Doç. Dr. İnci Boyacıoğlu · Dr. Ezgi Toplu Demirtaş
Av. Ceren Akkay · Sinem Sal · Doç. Dr. Aslı Akdaş Mitrani · Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
Zehra Çelenk · Deniz Şengenç · Seda Yılmaz · Zeynep Dilara · Sinem Taşyaran Unan

İllüstrasyon, Fotoğraf, Kolaj, Poster
Eren Caner Polat · Emine Yılmaz · Pelin Aysan · Gamze Enginer Dizdar
Simay Yaman · Nilay Adlim · Başak Arslan · Serra Ataman · Didem Dağbağlı
Merve Yiğit · Oya Başkaya · Gülşah Minsin · Miraç Yıldırım

©Her hakkı saklıdır.
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

SUNUŞ

Toplum bizi, kadınları, içine çekiyor, roller kodluyor, yok saymaya, yok etmeye çalışıyor. Erkek şiddeti buradan besleniyor, durmuyor. Sabrımız tükendi. Haksızlığa, ayrımcılığa, şiddete karşı sessiz kalmıyoruz. Korkmadan sokaklarda gezmek, düşünmeden istediğimizi giymek, özgürce seçimler yapmak ve bunların sonucunda yargılanmadan, öldürülmeden yaşamak istiyoruz, yaşayacağız. Bir kişi daha eksilmeden devam etmek için susmayacağız.

Bu sayıda, bu sayfalara sığdıramayacağımız genişlikteki konuları, özenle işlemeye çalıştık. Bazı cevapları ve çözüm önerilerini, analizleri, bu konular ve sorunlar üzerine yıllarca çalışmış, emek vermiş kadınların kelimeleriyle ifade etmeye çalıştık. Bir kadın olarak içimi titreten ve aynı zamanda gücümü tekrar hissetmemi sağlayan, yalnız olmadığımı hatırlatan bir sayı oldu. Siz de yalnız olmadığınızı her bir kelimede hatırlayın istedik.

Bu sayı bir soluk, bir çığlık, bir ses ne derseniz o olsun. Ama en önemlisi, umarım çıkış yoluna ışık tutsun. Kadınlar birlikte güçlü ve asla yalnız yürümeyecekler.

Asla Yalnız Yürümeyeceksin!

Merve Özdolap

Mehmet Ali & Akşamsefası

Ece Temelkuran

DİŞİ ATLAS

21. yüzyıl dişi bir yüzyıl olacak.

Dişi, kadından başlayıp erkeğin yarısını içine alır. Kadından ötesidir ve başta doğa olmak üzere doğurgan olan her şeyi içine alır. Dünyayı dişi olan kaldıracak, taşıyacak. Yerküreyi sırtlayan Atlas artık dişi olacak! Ama önce büyük bir kavga başlayacak.

***

Gezegen büyüklüğünde bir kavga geliyor. Başladı bile. Dişi olana karşı bu öfke, bu nefret ne kazara ne geçici. Bir sistem çökerken, işler ne zaman zora girse, insanlığın aklına 'bütün kötülüklerin anası' olan dişi gelir. Bu, toprağın üzerine ilk sınır çekilip de ilk ekim yapıldığından beri böyle. Dünyanın başı ne zaman belaya girse cadılar yakılır. Kadınları öldürüyorlar çünkü işler karıştı. İşler karışınca yakmak için cadılar icat edilir. Şimdi de öyle. Sen onlar için bir cadısın, çünkü bir kadınsın. İçinde birazcık kadın varsa dişisin.

Biz bu saldırının topyekün kadına karşı olduğunun farkında mıyız? Tek tek öldürülüyor olmamız gerçeği değiştirmez: Bu saldırı hepimize. Hepimiz korkuncaya kadar. Son kadın da sininceye dek. Son kız çocuğu korkudan eve kapanıncaya kadar. Bu saldırı, biz "Hattı müdafaa değil, sathı müdafaa!" diyene dek. Bu erkek vahşetinin kurallarına ne kadar uygun davranmaya çalıştığının, ruhunun ve bedeninin ne kadarını örttüğünün bir önemi yok. Öyle kurtulamayacağız. Süper-erkek olmadığın sürece sen de bir avsın. Kaçabildiğin sürece hayattasın. "Bu kadar mı ciddi?" Evet, bu kadar ciddi. Öldürülen kadınların hiçbirinden 'daha akıllı' değilsin. Sen ne biliyorsan 'kurtulmak, yırtmak, korunmak' için onlar da biliyordu.

Organize edilmiş ve cesaretlendirilmiş, desteklenen ve alkışlanan bir cahillik vurmak için üzerimize salındı.

Mesele birkaç kadının öldürülmesi değil, anlamalısın. İnsanlık tarihinin hiçbir noktasında kadının bilgisi, deneyimi, ekonomik gücü bu kadar büyük olmadı. Ve ilk kez güçlü olmaktan utanmıyoruz. Bunun bir sonucu olmayacak mı sandın! Ama geri dönmek için fazla açıldık. 'Zararsız kızlar' numarası yapamayacak kadar belirgin kudretimiz. Ve bugün bu yüzden cezalandırılıyoruz. Organize edilmiş ve cesaretlendirilmiş, desteklenen ve alkışlanan bir cahillik vurmak için üzerimize salındı. Hepimiz 'kahpeyiz'!

Şaşırma ve korkma. Sürekli olarak şaşırdığından ve korktuğundan söz etme. Bir işe yaramayacak. Hangi savaş duygularla kazanıldı! Örgütlenmekten başka çare yok. Kendi aramızda. Bir ağ, bir kadınlar ağı. Bize lazım olan bu.

***

Sen, cesur birisin. Görüyorum seni Belarus'ta, Sudan'da, Hindistan'da ve siyah Amerika'da. Dimdik duruyorsun korkunun huzurunda. Hazırsın bu kavgaya. Sadece bir adım, tek bir adım atacaksın, kabul edeceksin ki çare yok kavga etmekten başka.

Birileri sana muhakkak anlatacaktır o güzel hikâyeleri; 'tek başımıza nasıl sıyırırız' masallarını. Saklanmayı, azalmayı, küçülmeyi, görünmez olmayı, elini ayağını çekmeyi ve bir yere, bir duyguya, bir inanca sığınmayı güzelleyeceklerdir. Tek başına nasıl iyi hissedilir kursları düzenleyeceklerdir. Belki de olabilir, belki kaçarak kurtulabilirsin ve bu delilik zamanı geçene kadar bir yerde bekleyebilirsin. Ama tek başına yaşanan korku, bil ki daha korkunçtur kavgada alınacak yaranın acısından.

***

Ne falcıyım ne gelecekle ilgili güzel masallar uyduruyorum sana. Görünen köyü anlatıyorum: Süper-erkek dünyanın sonuna geldik. Ne doğa, ne insan ne de sistem dayanabiliyor artık bu gidişe. Yeni dünya dişi olacak. Güç, yeniden tanımlanacak. Güç, bas-

Emine Yılmaz

kın olmak yerine dayanışmak; yarışmak yerine yardımlaşmak; dünya ve insanda güzel olanı soğurmak yerine beslemek olarak yeniden tarif edilecek. Bu tanım dişidir. Bu, gücün dişil olarak yeniden tarifidir. Dünyayı bir dişi Atlas sırtlayacak. Dünyadan geri kalanı bir arada tutabilmek için insanlık yüzünü dişi olana dönecek ve ondan medet umacak. O, sensin.

***

Dünyayı bir dişi Atlas sırtlayacak.

Parkta kız çocukları oğlanlarla oynuyorlar. O kadar küçükler ki daha kadın olmayı öğrenmemişler. Henüz insanlar. Azaltılmamış, sindirilmemiş, büzüştürülmemiş ve hırpalanmamışlar. Müthiş güçlü görünüyorlar. Hiç yara almadan büyüseler ne acayip varlıklar olurlar, bunu düşünüyorum. Nasıl da anlamazlar bizim kendimize yaptıklarımızı ve bize yapılmasına izin verdiklerimizi.

Biliyor muydun kadınların çoğunun olduklarından bir santim daha kısa durduklarını? O ağırlığı atsak...

Her biri dişi bir Atlas, kendi dünyalarını kaldırmaya yetiyor güçleri. Biz de hatırlamalıyız nasıl olurduk kendimizi güçsüzleştirmeseydik eğer. Ne acayip. Ne mucizevi.

Buna hazırlanmalı.

Fidan Ataselim
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Kadın Meclisleri Genel Sekreteri

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ ŞART

KADINMECLİSLERİ

Kadınların cansız bedenleri toprağa birer birer düşerken
Biner biner filiz veriyor...
Asla yalnız yürümeyeceksin diyenler,
Ayağa kaldırıyor eşitlik mücadelesini.
Kadın cinayetlerini durdurmak için,
İstanbul Sözleşmesi kadınları yaşatıyor,
Kadınlar İstanbul Sözleşmesi'ni.

***

"İstanbul Sözleşmesi yaşatır" sözünü artık duymayan yoktur.

Ne oldu da bir uluslararası sözleşme ülkenin gündemi, siyasetçilerin gerilimi, kadınların umudu oldu?

Bütün haklar ezilenlerin, sömürülenlerin mücadelesiyle kazanıldı. Böyle süreçlerde ödenen bedeller her zaman oldu. İnsan hakları, oy kullanma, eşit yurttaşlık, siyasi temsil, çalışma, eğitim, barınma, örgütlenme hakkı... Hangisini düşünürsek mücadeleler tarihi olduğunu görürüz. Kadınlar için hâlâ kazanılacak haklar var. Günümüzde eşit yaşam hakkı için kadın cinayetlerini durdurma mücadelesi sürüyor. Sadece kendi hayatlarımız için değil tanımadığımız tüm kadınlar için mücadele. Her gün öldürülen kadınlar hepimiz için bedel ödüyorlar.

İstanbul Sözleşmesi kadınları yaşatıyor, Kadınlar İstanbul Sözleşmesi'ni.

2010 yılından beri her yıl raporlar yayınlıyoruz. Kaç kadın öldürülmüş? Kimler tarafından? Hangi bahanelerle? Buna benzer soruların yanıtlarını analiz edip çözüm yolları geliştiriyoruz. Hazırladığımız veriler bize sorunun kaynağına dair önemli ipuçları verdi. Erkek şiddetiyle öldürülen kadınların her birinin kendi hayatına dair karar vermek isteyen kadınlar olduklarını gördük. Çalışmak, okumak, boşanmak, dilediği gibi giyinmek, toplumsal hayata karışmak. Kadınlar en çok da en yakınlarındaki erkekler tarafından öldürülüyor. Öldürülen kadınların yarısından fazlası evlerinde bulunuyor. Erkeklik için bir kadını öldürmenin bahanesi çok oluyor. Siz nasıl olur diye düşünüyor olabilirsiniz, gerçek bu. Bir erkekten farklı düşündüğü şeyi ifade ettiği için, bir erkeği reddettiği için şiddetle bastırılmaya çalışılıp öldürülen kadınlar var.

Toplum Değişir, İnsanlar Değişir

Toplumlar değişir, gelişir. Hiçbir şey eskisi gibi sabit kalmaz. Son dönem İstanbul Sözleşmesi tartışmaları sırasında yayınlanan anket sonuçları da bunu gösteriyor, inceleyebilirsiniz. Değişimin sonuçlarıyla, başka boyutlarıyla karşılaşırsınız. Bizler yıllar yılı olumlu olan değişimi anlatmaya çalışıyoruz. Kadınlar modernleşmeyle birlikte artık değişti. Şiddete uğruyorsa büyük oranda ses çıkarıyor. Kol kırılır yen içinde kalır, demiyor. Daha çok çalışma hayatına katılıyor. Kadınların eğitim alma oranı artıyor. Kadınlar toplumun tüm gelişmelerinden eşit oranda faydalanmak istiyor. Kadınlar yaşamını çok daha fazla sorguluyor. Toplumsal cinsiyet rollerinden "kadınlık" rollerinin kalıplarını kırıyor. Her şey değişirken erkeklik değişime ayak diriyor. Sonuç olarak değişen kadınlar ve değişmeyen erkekler ortaya çıkıyor. Eşitlik için daha fazla hak talep eden, kararından dönmeyen kadınlar var. Kadınların uyanışına karşı şiddetin karşısında kamusal, siyasal, hukuksal düzenlemelere ihtiyaç var. Bu noktada kadını güçlendirecek, koruyacak, yaşatacak olan şey devletin

Pelin Aşan

yükümlülükleri. İstanbul Sözleşmesi tam da bunu sağlar. Sözleşme kadına yönelik şiddeti tanımladı, bütünlüklü olarak yapılması gerekenleri sıraladı. Şiddetin ortaya çıkmayacağı bir toplumun nasıl yaratılacağıyla ilgili devletleri sorumlu tuttu.

Sözleşmeyi ve mücadelesini yükselten sembolleşmiş kadınlar var. İstanbul Sözleşmesi'nin yazımında Nahide Opuz'un ve annesinin kanı var.

İstanbul Sözleşmesi kadınların ortak mücadelelerinin ürünüdür. Dünyanın her yerinde kadına yönelik şiddet artıyordu. Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) her ne kadar kapsamlı olsa da tamamlanması gereken yönleri vardı. Türkiye'de 2009 yılında kadın cinayetlerinin son 7 yılda %1400 arttığı verisini Adalet Bakanlığı açıklamıştı. Nahide Opuz davası Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşındı.

İstanbul Sözleşmesi kadınların ortak mücadelelerinin ürünüdür.

Türkiye, kadını korumadığı için mahkûm edildi. İstanbul Sözleşmesi için Türkiye'de kadına yönelik şiddetin sonlandırılmasıyla ilgili tüm siyasi partiler, farklı görüşten kurumlar bir arada çalıştı. "Toplumumuzun önemli sorunu olan kadına yönelik şiddete karşı sıfır tolerans," diyerek konuşmalar yaptılar. Kadın hareketinin mücadelesinin etkisiyle hepsi olabildi. Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'nin hazırlık sürecinde yer aldı. 2011 yılında ilk imzalayan ülke oldu. Kadına yönelik şiddete karşı net bir tutum alındı. Olumlu atmosfer kadın cinayetlerini etkiledi. 2010 yılından bugüne kadar, sadece 2011 yılında kadın cinayetleri azaldı. Bu durum kadın cinayetlerinin azaltılabileceğine dair bir umut yarattı. Kadın cinayetlerini durdurmak, yasalar etkin uygulanırsa mümkündür. Sonraki yıllar ne yazık ki sözleşme etkin uygulanmadı. Aksine eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği protokolü kaldırıldı. Siyasetçiler kadın erkek eşitliği karşıtı konuşmalar yaptı. Kadınların nerede, nasıl hareket edebileceğine dair söylemler arttı. Kadınların haklarına sınırlar çizilmeye çalışıldı. Kadınlar güçsüz kılındı. 11 milyonu aşkın kadın, iş gücü bile sayılmadı. Yeterli sığınak açılmadı, kadınlar için 7/24 çalışan bir telefon hattı yapılmadı. Cinsel şiddet kriz merkezleri kurulmadı. Şiddeti önleme/izleme merkezleri çok sınırlı kaldı. Koruma kanunu etkin uygulanmadı. Kadın cinayetleri ve şüpheli kadın ölümleri artmaya devam etti.

Ancak örgütlü kadın hareketi saldırıları geriletti, yasaları uygulattı. 2012 yılında kadınların şifresi niteliğinde olan 6284 sayılı kadınları şiddetten koruma kanununu çıkarttırdı. Sığınaklardan, geçici maddi yardıma, failin uzaklaştırılmasından, iş yerinin ve kimlik bilgilerinin değiştirilmesine kadar birçok haklar barındıran kanun, erkek şiddeti karşısında kadınların can simidi oldu.

İstanbul Sözleşmesi'nin ele alınış mantığı sayesinde, iç hukukumuzda yerini aldı 6284 sayılı kanun. Her 6284 deyişimizde Ayşe Paşalı'nın yüzü hafızalarımızda belirir. Uygulatabildiğimiz her durumda binlerce kadının hayata tutunmasını sağladı. Nicesini de kurtarsın diye 6284'ü bir yere not etmenizi tavsiye ederim. Şiddete uğrarsanız ya da uğrama ihtimali olan bir tanıdığınız varsa her nereye başvurursanız 6284 sayılı yasadan yararlanmak istediğinizi söyleyebilirsiniz. Kendi haklarımız için kamu görevlilerine yasayı hatırlatmaktan asla geri durmayalım.

Kadın cinayetlerini durdurmak, yasalar etkin uygulanırsa mümkündür.

Anahtar Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik şiddeti toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak tarifler. Kadına yönelik şiddet tanımı yaparken özel ya da kamusal alanda diye belirtir. Bununla birlikte fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik şiddet diyerek her türünü dâhil eder.

Sözleşme, kadına yönelik şiddeti geleneklerle ya da inançla ya da başka hiçbir şeyle normalleştirmemelisin, der. İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasını denetleyen komite olan Grevio son Türkiye raporunda bunu özellikle belirtir.

İstanbul Sözleşmesi şimdiye kadarki en bütünlüklü metin. Dört temel başlıkta taraf devletlerin yapması gerekenleri dizer. Toplumsal cinsiyet eşitliğini var etmek için madde madde ışık tutar. Önce şiddeti önlemeyi, sonra şiddete uğrayanı korumayı, şiddet ortaya çıktı ise etkili bir soruşturma ve kovuşturma süreci yürütmeyi, hepsiyle birlikte kurumlar arası koordinasyonu sağlayıp kadınları güçlendirici eşitlikçi politikalar geliştirmeyi anlatır. Hatta hepsinin nasıl yapılacağına ilişkin yol gösterir. Tüm bunları yaparken ayrımcı olunmaması gerektiğini ifade eder.

Tartışmalara dair:

İstanbul Sözleşmesi'nin ayrımcılık yapılmaması maddesi:

"4. Madde: 3- Taraf devletler bu sözleşmenin hükümlerinin özellikle de mağdurun haklarını korumaya yönelik tedbirlerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya siyasi olmayan görüş, ulusal veya sosyal köken, ulusal azınlık ile ilişkilenme, mülkiyet, soy, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, sakatlık, medeni hâl, göçmen veya mülteci olma durumu ya da benzeri herhangi bir temelden ayrım gözetmeksizin uygulanmasını güvence altına alır."

İstanbul Sözleşmesi tartışmalarının büyük bir bölümü dördüncü madde üzerinden yürütülür. Toplumumuzda cinsel yönelim farklılığı var ve meşru. Anayasal hak ola-

rak bütün vatandaşlar eşittir. Yurttaşlara ayrımcılık uygulanmaz. Bu anlamda da kişiler eşit olmalı. Toplumumuz da ayrıca, olumsuz büyük bir tepki göstermiyor. Türk sanat müziği icra eden başarılı iki isim var. Başarılı bir sanat icra ettiklerinde milyonlar olarak dinliyor, takdir ediyoruz. Sade vatandaş olunca mı olmuyor? Bu durum ikilik yaratır. Güzel sanat icra edebilenle sade vatandaşın eşit olması gerekir. Toplumun ruhu da anayasanın ruhu da budur. Anayasa herkes eşit derken farklılıkları sorun teşkil etmez. İstanbul Sözleşmesi sadece tüm farklılıkları saymıştır. Kategorik fark varmış gibi karşı çıkılamaz. Bir diğer yönüyle en çok ayrımcılığa maruz bırakılan, azınlıkta olan, imkânlardan yoksun olan kesimin kendisini anlatıyor, yayıyor diyerek engellenmesi doğru olamaz.

Yürütülen bir diğer tartışma ise aileye dair. İstanbul Sözleşmesi doğrudan aileyle ilgili bir sözleşme değildir. Aile içerisinde bir şiddet varsa ona dair kadının korunmasına ilişkindir ve aile örtüsüyle özel alanlar yaratılıp kadına yönelik şiddetin normalleştirilmesine karşıdır. Yetkililerin farklı telkinleri karşısında da evlenip evlenmemenin insanların ancak tercihi olduğunu bilmeliyiz. İnsanların tercihlerine dair düzenleme getirilemez, bu dayatma olur. Bunu yapmaya çalışmak toplumu ayrıştırır. Çünkü gelenekler de aile yapısı da insanlığın doğal seyrinde değişebilir.

Sözleşmeye karşı çokça yerli milli yasalarımız olsun dendiğini duyarsınız. Bunu duyduğunuzda şunu hatırlamanızı isterim: Evrensel mirasa Doğu'nun da Batı'nın da katkısı vardır. İstanbul Sözleşmesi'ne karşı tedirginlik yanlış olur. Dünyanın neresinde olursa olsun iyi buluş, gelişme alınır. Kim yapmış denmez. Corona virüse karşı aşı bulunduğunda "kim bulmuş, kullanmayalım, biz bulalım," denmez. "Biz bulacağız," diyerek yıllar geçmez. Medeniyet denilen şey bütün dinler, uluslar, kültürler tarihi birikimidir. Bu, hukuki düzenlemeyle ilgiliyse de böyle olmalı. İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddetle ilgili böyle bir uluslararası sözleşme.

Yalnız Değil Örgütlü Başarabiliriz

Kadınların haklarını her tartışmaya açtıklarında daha çok öldürüldük.

Kadınların haklarını her tartışmaya açtıklarında daha çok öldürüldük. İstanbul Sözleşmesi'ni uygulanması için değil, imzanın geri çekilmesi için gündeme getirdiklerinde durum yine böyle oldu. Tam bu dönemde Pınar Gültekin için meydanlar doldu.

Kadınlar işkence edilerek çocuklarının gözleri önünde öldürüldü. Erkekler, anneler ve çocuklarını öldürdü. Şüpheli kadın ölümleri arttı. İntihar, kaza, şaka süsü verilmiş cinayetler. Yol kenarında, gölde, evde ölü bulunan kadınlar. Biri mi öldürmüş, kim öldürmüş ilk bakışta bilemediklerimiz...

Bunlarla ne tek tek ne de bireysel çözümlerle başa çıkamayız. Bize başvuran kadınlar için kamuoyu yaratıyor, toplumsallaşmasını sağlıyor, davalarını takip ediyoruz. Ayrımcı ceza indirimlerinin önüne geçiyor, gerçekleri açığa çıkartıyoruz. Sorumluları işaret ediyor, çözümü anlatıyoruz. Bilemediğimiz, göremediğimiz daha nice kadın var. Bundan ötürü kamusal, siyasi ve hukuki düzenlemeler mücadelemizin önemli bir yönüdür.

Toplumun kadına yönelik bakışı olumlu anlamda değişiyor. Kimse artık sessiz kalmıyor.

Hakları için ayağa kalkan kadınların erkeklikle bastırılma savaşı ortada. Bu savaşta erkek egemenliğini sarsıyoruz. İstanbul Sözleşmesi etrafında yürüyen tartışmalarda gelinen aşama bunun göstergesi. Belki aramızdan nicelerini tek atımlık kurşunla öldürebildiler fakat henüz hepimizi öldüremediler. Yapılması gereken İstanbul Sözleşmesi'nin ve 6284 sayılı kanunun etkin uygulanması. Haklarımızı nasıl kazandıysak şimdi uygulanmasını birlikte sağlayalım. Politik, örgütlü bir feminizmi var edelim, tüm kadınlar için tüm kadınlarla "Asla yalnız yürümeyeceksin!" diyelim.

İşte o zaman Ayşeleri, Münevverleri, Özgecanları, Emineleri, Pınarları yaşatabilir,
Esinlerin, Şulelerin, Aysunların, Aleynaların ölümlerini açığa çıkartabiliriz.
Gülistanların nerede olduğunu bulabiliriz.
İsmini bilemediğimiz kadınları kurtarabilir, eşitliğe kavuşabiliriz.

Mehmet Ali & Akşamsefası

Kadına yönelik şiddet karşısında yapılabilecekler

Şiddete uğruyor, tehdit ediliyor, rahatsız ediliyorsanız **6284** sayılı *Koruma Kanunu*'ndan yararlanabilirsiniz

En yakın *polis/jandarma, aile mahkemesi, savcı, valilik, kaymakamlığa veya ŞÖNİM*'e giderek başvurabilirsiniz.

155 Polis,
156 Jandarma,
183 Aile Bakanlığı
hatlarını arayabilirsiniz.

Polis koruma görevini yerine getirmiyor veya başvuru işlemlerinizde engellerle karşılaşıyorsanız **0212 912 42 43** no'lu telefondan Kadın Meclisleri ve Platform'a ulaşabilir, haklarınız hakkında bilgi alabilirsiniz.

6284 Sayılı Kanun ile yararlanabileceğiniz haklar

En az 1 ay süreyle şiddet uygulayan kişinin size yaklaşmaması

Size ve çocuklarınıza "barınma yeri" sağlanması

İşyerinizin değiştirilmesi

Çocuklarınızın velayetinin geçici olarak size verilmesi

Sizin ve çocuklarınızın kimlik belgelerinin değiştirilmesi

Koruma süresi boyunca maddi yardım verilmesi

Şiddet uygulayan kişinin sizi telefon veya internet aracılığıyla rahatsız etmemesi

2016'dan beri her yıl yapılan araştırmada* "Kadınların toplumda yaşadığı en büyük sorunlar size göre nelerdir?" sorusuna erkeklerden de kadınlardan da gelen cevaplarda birinci sırada hep **"Şiddet"** yer alıyor. Yıllar içinde "Şiddet" cevabını verenlerin oranında anlamlı bir artış görülüyor.

"Bir erkek ailesinin dirlik ve düzeni için zaman zaman şiddete başvurabilir" ve "Ailenin devamı için gerekirse aile içi şiddet görmezden gelinmelidir" cümlelerini onaylayanların oranında yıllar içinde anlamlı düşüş var. Şiddetin boşanma için yeterli bir sebep olduğu düşüncesine destek oranı artıyor.

*Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi'nin 2016'dan beri her sene yaptığı "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması" sonuçlarından derlenmiştir. Bu yıl sonu itibariyle araştırmaya 3074 kadın, 2947 erkek olmak üzere toplam 6021 kişi katılım göstermiştir. Araştırmanın tamamı için: gender.khas.edu.tr/tr/turkiyede-toplumsal-cinsiyet-ve-kadin-algisi-arastirmasi

Mehmet Ali & Akşamsefası

ROMANTİK İLİŞKİLERDE KADINA YÖNELİK PSİKOLOJİK ŞİDDET:
"BU İLİŞKİDEN ÖNCE NASIL BİRİYDİM, TAM HATIRLAMIYORUM..."

İnsanlar "Ben kimim?" sorusu üzerine çok düşünmüş, çok derin tespitlerde bulunmuş. "Benlik" kavramı etrafında dönen tartışmalar yüzlerce yıldır sadece sanat ve felsefenin değil, psikoloji biliminin de merkezi konularından biri aslında. Hatta bugün "benlik psikolojisi" ayrı bir kürsü olarak sınırları kestirilemeyen bir bilgi birikimine sahip. Biliyoruz ki "ben" dediğimiz varlık anılar, düşünceler, duygular, maddi/manevi sahiplikler, kişilik özellikleri, yetenekler ve daha birçok şeyin toplamından öte bir sistem. Bu sistem kendimize dair bilgileri saklıyor, işlemliyor ve o an-o koşul için kendimizi tanımamızı, tanımlamamızı ve tanıtmamızı mümkün kılıyor. Bu sistem bize sosyal etkileşim ağında bir aktör olarak var olma koşullarını yaratıyor. Bu sistem en uzak geçmişten bugüne, bugünden yarına kendimizi bütünlüklü bir hikâye olarak deneyimleme şansı tanıyor. Yani bu "ben" dediğimiz varlık hayranlık uyandırıcı bir derinliğe, güce ve esnekliğe sahip... Peki kötü bir şey olursa ve sizi siz yapan bu sistemin bilgi tabanı artık ihtiyaç duyduğunuzda size bilgi sağlayamaz hâle gelirse, ya sürekli kendinizle ilgili yanlış ve yaralayıcı bilgiler vermeye başlarsa, ya artık dün ile yarın arasındaki köprü yıkılmış ve siz o anda sadece salınıyorsanız, ya sürüklenirken etrafınızdaki insanlara kendinizi anlatamayacak duruma geldiyseniz, hatta iç sesiniz artık anlatmaya değer şeylerin ne olduğunu bile söyleyemiyorsa?! Romantik ilişkilerde uzun süreli psikolojik şiddete maruz kalan kadınlar işte tam da böyle bir kaybolmuşluğun içine düşüyorlar. Yaşadıklarının psikoloji bilimi içerisinde karşılık geldiği kavramlar var: depresyon, kaygı bozuklukları, düşük benlik saygısı, olumsuz benlik algısı diye uzuyor liste. Ama özeti, psikolojik şiddet kadınların benliğini hedef alıyor ve benlik kaynaklarını hızlıca daraltıp onları soluksuz, çıkışsız bırakıyor.

Psikolojik şiddet denilince çoğumuz yanılıyoruz ve bu kavramın fiziksel şiddetle karşılaştırınca daha hafif düzeydeki şiddet olaylarını kapsadığını sanıyoruz. Oysa psikolojik şiddet, mağdurun kendisinden bile saklanabilen ve en ağır yaraları hiç iz bırakmadan açabilen en güçlü düşmanlarımızdan biri. Yapılan araştırmalar, psikolojik şiddet gören kadınların çoğu zaman fiziksel şiddet gören kadınlardan daha ağır psikolojik rahatsızlıklar yaşadığını gösteriyor. Psikolojik şiddet sıklıkla fiziksel ve cinsel şiddet gibi diğer şiddet türlerine eşlik ederek onları daha da yaralayıcı hâle getiriyor. Engellenmediğinde tırmanma, evrilme eğilimi gösteriyor ve uzun süreli ilişkilerde fiziksel şiddete dönüşebiliyor. Kadını yalnızlaştırıyor, sosyal çevresinden uzaklaştırıyor ve o ilişkiyi sürdürmeye mahkûm bırakabiliyor. Üstelik her psikolojik şiddet vakası bağırıp çağırma ile sınırlı değil. Bir romantik ilişkide psikolojik şiddet kronikleşmişse, çeşitlenmeye başladığını da görüyoruz. Alay etme, aşağılayıcı lakaplar takma, yaptığı her şeyi eleştirme, ailesi ve arkadaşları ile ilişkilerini sınırlandırma, onlara karşı onu küçük düşürme, ilişkilerini baltalama, telefonlarını dinleme, mesajlarını okuma, kendini geliştirme imkânlarını elinden alma, gelecek planlarını sabote etme, değer verdiği nesne veya insanlara zarar vermekle tehdit etme, intihar etmekle tehdit etme, öldürmekle tehdit etme gibi çok sayıda eylemi içerebiliyor. Bazen ilişkinin daha ilk gününde bir terör gibi ortaya çıkabiliyor ve işkence düzeyinde eylemlere karşılık gelebiliyor. İzmir Barosunda kadına şiddetle mücadele eden gönüllü bir avukat dostumuz unutamadığım bir vaka örneği anlatmıştı. Adam, evden çıkmadan önce perdeleri çengelli iğne ile birbirine iliştiriyor, eve döndüğünde iğneleri tek tek sayıyordu, eksik varsa perde açılmış demekti. Zaten psikolojik şiddet de kadının dış dünyaya bakan penceresini sımsıkı kapatmak oluyor çoğu durumda.

Böylesi tehlikeli bir düşmanı hafifsiyoruz, çünkü diğer şiddet türlerinden farklı kimi özelliklere sahip. Bir kere yaygın eş şiddeti diyebileceğimiz bir çerçevede, psikolojik şiddet hem kadının hem erkeğin çatışmalı dönemlerde başvurduğu birçok davranışı içeriyor. Bir romantik ilişkide, gün geliyor hepimiz sevgilisine sesini yükselten, hakaret eden, kalbini kırmak için sevdiği eşyaları çöpe atan, arkadaşlarına kötüleyen, herkesten kıskanan kadınlar veya erkekler olabiliyoruz. O zaman neden sadece failin erkek olduğu psikolojik şiddet ayrıcalıklı olsun ki?! Kadına yönelik psikolojik şiddetin hem toplumsal alanda, hem akademide daha merkezi görülmesinin birden fazla sebebi var: (1) psikolojik şiddetin ağır örüntüleri sıklıkla failin erkek olduğu durumlarda ortaya çıkıyor; (2) erkeğin fail olduğu durumlarda psikolojik şiddet fiziksel ve cinsel şiddete dönüşme eğilimi gösteriyor; (3) erkeğin fail olduğu psikolojik şiddet kültürümüzde, geleneklerimizde onaylanıyor, haklı ve doğru bulunuyor; (4) kadın-erkek eşitsizlikleri ve kadının üzerinde erkeğin sahip olduğu erk erkeğin uyguladığı psikolojik şiddeti daha yaralayıcı bir silah olarak donatıyor.

Dışarıdan baktığımızda kadın ve erkeğin fail olduğu durumlardaki niteliksel farkları okuyamıyoruz. Örneğin kıskançlık. Sokakta insanlara göz gezdirdiğimizde gördüğümüz şu oluyor, sanki kıskanç erkekler ve kıskanç kadınlar var bu dünyada. Oysa yurtdışında yapılan çalışmalar, birçok farklı psikolojik şiddet türü içerisinde özellikle kıskançlık sebebiyle kadını kontrol etme eğilimi gösteren erkeklerin fiziksel şiddet uygulama eğilimlerinin de güçlü olduğuna işaret ediyor. Üzücü bir şekilde bizim kültürümüzde kıskançlık bir ilişki normu. "Kıskanmıyorsa sev-

Gamze Enginer Dizdar

miyordur" diyor iç sesimiz, arkadaşımız, ebeveynlerimiz... Kadınların kıskançlık sebebiyle erkeğin sosyal çevresiyle ilişkilerini takip ve kontrol etmesi, bu ilişkileri sınırlaması, yönlendirmesi veya baltalaması elbette psikolojik şiddet, erkeklerin psikolojik olarak bundan zarar gördüğü de bildiğimiz bir gerçek. Fark, psikolojik şiddetin yanında toplumsal düzlemdeki kadın-erkek eşitsizliklerinin denkleme katılmasıyla ortaya çıkıyor. Psikolojik şiddet uygulayan kadınlar hem erkeğin çevresindeki hem kendi çevrelerindeki kişilerce eleştiriliyor, "şirret kadın" olarak yaftalanıyor ve kültürün fail kadının önüne koyduğu şiddet eylemleri oldukça sınırlı bir çeşitliliğe sahip. Psikolojik şiddet uygulayan erkeklerse hem kadının çevresindeki hem kendi çevrelerinde kişilerce onay görüyor, edimleri kadının norm dışı davranışları (giyimi, başka erkeklerle görüşmesi vb.), erkekliğe biçilen görevler (namusu korumak vb.) üzerinden meşrulaştırılıyor ve kültürün fail erkeğe sunduğu şiddet eylemleri geniş bir yelpazeye sahip. Özetle, kadının fail olduğu durumla, erkeğin fail olduğu psikolojik şiddet aynı psikososyal süreçleri tetiklemiyor.

Hemen herkesin yeri geldiğinde birbirine çekinmeden uygulaması, hemen her ilişkide ortaya çıkabildiği zamanlar olması ve verdiği zararların bedende iz bırakmaması sebebiyle, psikolojik şiddet gözlerden ırak kalmayı başarıyor. Psikolojik şiddet davranışlarını ayırt edebilen kadın ve erkeklerimiz az. Şiddet olarak kavramsallaştırmadığımız her saldırgan eylemse kolaylıkla yaygınlaşmaya ve meşru görülmeye devam ediyor. Peki, psikolojik şiddete şiddet demeyi başarırsak ne değişir? Aslında sosyal medyada insanlar bunu farkında olmaksızın sorguluyorlar. Kadın cinayetleri her canımızı yaktığında, insanların bir kısmı kadınlara şiddet eğilimli erkeklerden uzak durmayı öğütlüyor. Kim bu şiddet eğilimli erkek, kadınlar onu nasıl tanıyabilir, uzak durmayı başarabilir mi? Psikolojik şiddet davranışlarının uyarıcı bir işaret olduğu kesin. Evet, araştırmalar psikolojik şiddetin diğer şiddet türlerini öncelediğini gösteriyor. Bu sebeple, romantik ilişkiler için psikolojik şiddetin tırmanma eğilimi basamaklandırılırsa yol gösterici bir reçete sunabilir. Kaba bir sıra ile belki şu soruları sormak faydalı olabilir: (1) Romantik eşimiz (flört, sevgili, eş vb.) psikolojik şiddet davranışlarına sadece belirgin çatışmalar içeren bir dönemde mi

(ekonomik sıkıntılar, istenmeyen gebelik vb.) başvurdu, (2) peki her çatışmalı dönemde bu davranışlara başvuruyor mu, yani psikolojik şiddeti çatışma çözüm stratejisine mi dönüştürmüş? (3) son soru olarak, artık çatışma olsun olmasın psikolojik şiddet davranışlarını gösteriyor mu, yani kronikleşmiş bir eğilim mi söz konusu? Sadece ilk soruya "evet" cevabı verilmişse, çiftin aralarındaki çatışmaları sağlıklı çözme konusunda becerilerini geliştirmeye ihtiyaç var, bunun için de öncelikle şiddete "şiddet" demek ve oradan geri adım atmak gerek. Eğer ikinci soruya da "evet" denilmişse, psikolojik şiddet kronikleşme eğilimi gösteriyor diyebiliriz ve diğer şiddet davranışlarının da ortaya çıkması yönündeki tehlike buralarda başlıyor. Eğer üç soruya da "evet" cevabı verilmişse, mağdurun psikolojik şiddetle ilişkilenmiş ağır psikolojik rahatsızlıklara yatkınlık göstermesi olası ve ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet için risk söz konusu.

O zaman insanlar haklı mı gerçekten? Cinayete kurban giden kadınlar, karşısındaki erkeğin şiddet eğilimlerini gözlemleyerek kurtulabilirler miydi? Ne yazık ki bu sorunun cevabı birçok kadın için "hayır". Kadına şiddet toplumsal ve politik bir sorundur, dolayısıyla da kalıcı ve yaygın çözümü sosyoekonomik politikalarda aramak gerekir. Erkek şiddetini meşrulaştıran mekanizmalar var oldukça, kadınların bireysel olarak şiddete çözüm üretmesi çoğu zaman mümkün değildir. Ayrıca yanlış erkekten uzak durma önerisinin kendisinde yine bu meşrulaştırıcı mekanizmaların can bulduğu da aşikâr. Sanki sadece "sadist" erkekler şiddet uyguluyor ve asıl suçlu bu erkekleri ayırt etme becerisinden veya ayrılma cesaretinden yoksun "aptal ve korkak" kadınlar! Oysa araştırmalar hemen her erkeğin fail olabildiğini, şiddet uygulayan erkeklerin büyük bir kısmının psikolojik sağlıklarının gayet yerinde olduğunu gösteriyor. Şiddet mağduru olan kadınlarsa kınanacaklarını bildikleri için, "aile" kurumu kendi hayatlarından daha değerli görüldüğü için, namus kültürünün ayrılan kadına neleri hak gördüğüne daha önce tanık oldukları için susuyorlar, ilişkilerini daha güzel olabileceği umuduyla kurtarmaya çabalıyorlar veya bu çileyi çekmeye razı geliyorlar.

Fiziksel şiddetin ülkemizde yüzde 40, psikolojik şiddetin yüzde 50 bandında yakın seyrettiğini düşünürsek, sosyal medyada sadist erkeklerden uzak durmayı salık veren insanların birçoğunun şiddet tanığı olduğunu da varsayabiliriz. Onlara tanık oldukları kadına yönelik şiddet olaylarında ne yaptığını sorabilseydik, birçoğumuzun birçok noktada şiddeti meşrulaştırdığını, çoğu zaman "özel hayatlarıdır" bahanesiyle hiç karışmadığımızı da görebilirdik. Oysa, şiddet mağduru kadınlar için sosyal desteğin hayati bir önemi var. Özellikle, ilişkide süreklileşmiş psikolojik şiddet varsa, sosyal destek kurtarıcı bile olabilir. Kronik psikolojik şiddet mağduru kadınlar, o ilişkide kendilerini korumaları için veya yeni bir hayat kurmak için ihtiyaç duydukları tüm benlik kaynaklarından zaman içinde mahrum kalıyorlar. Erkeğin sürekli eleştiren, küçümseyen sesi iç sese dönüşüyor, kadın kendisinden şüphe etmeye başlıyor, gücüne ve becerilerine inanmıyor, insanlarla iletişimi zayıflıyor ve ona destek olabilecek yakınlarından giderek uzaklaşıyor. "Kadınlar şiddet dolu bir ilişkiyi neden sonlandırmaz?" sorusu da böylece cevaplanmış oluyor.

Bireysel düzlemde psikolojik şiddeti tanımak, adlandırmak, normalleşmesine izin vermemek; kişiler arası düzlemde de psikolojik şiddete tanık olduğumuzda bunu meşrulaştırmamak, bir sosyal destek kaynağı olarak mağdurun yanında durmak önemli adımlar elbette, ama psikolojik şiddet toplumsal düzlemde de faydalı olabilecek kavramsal bir çerçeve sunuyor bize. Ne zaman birileri "Kadına yönelik şiddeti nasıl bitiririz?" sorusunu sorsa, kendimizi hemen hukuksal bir tartışmanın içinde buluyoruz. Oysa şiddet vakalarının bir öyküsü var. Fiziksel şiddet görmekte olan veya öldürülen kadınların yarısından fazlası tanıdıkları tarafından mağdur ediliyor. Çoğu durumda fail kadının hayatında yer etmiş biri ve aslında bir süredir zaten şiddet uygulamakta. Ama bizler bu korkunç hikâyelerin sonunda dâhil oluyoruz konuya, dinlemeye başladığımız noktada da vaka yasal mercilere ya ulaşmış ya da ulaşmak üzere oluyor. Dolayısıyla, fark etmeden bir olaylar zincirinin son halkasında çözüm arama eğilimi gösteriyoruz. Yasalar uygulansın veya cezalar ağırlaştırılsın talepleri elbette değerli, ama kadına yönelik şiddeti gerçekten nasıl bitireceğiz? Uzun vadede kapsamlı devlet politikalarına ihtiyaç olduğu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin elzem olduğu aşikâr. Peki bu acil önlemlerle (yasal düzenlemeler, sığınmaevi vb.) uzun vadeli çözümler (politik, kültürel, ekonomik dönüşümler vb.) arasındaki geniş boşlukta başka hiçbir şey yok mu gerçekten? Hikâyenin başına dönmek bizlere yeni mücadele araçları sunabilir aslında. Tekil şiddet vakalarında görüyoruz ki psikolojik şiddet sıklıkla olaylar zincirinin ilk halkası. Henüz fiziksel şiddete evrilmemiş psikolojik şiddet suçlarının önemsenmesi, önleyici sağlık hizmetleri kapsamında takibe alınması, hukuksal alanda yaptırımların ve kadınları destekleyici hizmetlerin güvence altına alınması kadına yönelik şiddete karşı yürütülen mücadeleye önemli katkılar sunma potansiyeline sahip. Hikâyeleri okuyanlar görebilirler, senaryonun kırılma noktası ısrarlı takip, siber şiddet, ekonomik şiddet, sosyal yalıtma, öldürmekle tehdit etme gibi eylemler oluyor çoğu zaman. Hikâyenin acı bir sona doğru kırıldığı yerde, akışı değiştirmek için tutarlı, güçlü ve bütünlüklü müdahale planlarının devreye girmesi gerekiyor sadece. İhtiyaç duyduğumuz tek şey kadına yönelik şiddeti bitirmeyi hedefleyen siyasi ve toplumsal bir irade. Öyle bir irade yoksa, onu gerçek kılıp eylemek de bizlerin görevi oluyor işte… Her başardığımızda, öyküsüne şu cümleyi koyuyor kadın: "Bu ilişkiden önce nasıl biriydim, tam hatırlamıyorum... Ama kadın dayanışmasıyla var ettiğim bu yeni beni asla unutmayacağım!"

*Yazının kaynakçası için kafkaokur.com adresini ziyaret edebilirsiniz.

Çalışmayı bırakmış kadınların %44'ü aile izni veya bakım sorumluluklarına destek verilmemesi, %13'ü ise işten atılma veya güvenli çalışma ortamı sağlanmaması sebebiyle işi bıraktıklarını belirtiyorlar.

Kadınların %63'ü ve erkeklerin %50'si "Annesi ev dışında çalışan çocuklar daha özgüvenli ve kendi ayakları üzerinde durabilen çocuklar olurlar" ifadesini destekliyor.

Kadınlar %64'ü ve erkeklerin %54'ü "Ev dışında **çalışan anneler** çocuklarına üretken ve dolu hayatlar kurmak konusunda rol modeli oluştururlar" ifadesine katılıyor.

*Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi'nin 2016'dan beri her sene yaptığı "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması" sonuçlarından derlenmiştir. Bu yıl sonu itibarıyle araştırmaya 3074 kadın, 2947 erkek olmak üzere toplam 6021 kişi katılım göstermiştir. Araştırmanın tamamı için: gender.khas.edu.tr/tr/turkiyede-toplumsal-cinsiyet-ve-kadin-algisi-arastirmasi

Mehmet Ali & Akşamsefası

FLÖRT ŞİDDETİNİN SİBER HÂLİ:
SİBER FLÖRT ŞİDDETİ

İçerik Uyarısı

Bu yazıda okuyacaklarınız geçmişte yaşadığınız ya da hâlen yaşamakta olduğunuz, sizin için baş etmesi güç hisleri tetikleyebilir ya da beklemediğiniz yüzleşmeleri beraberinde getirebilir. Okumak zorlayıcı bir hâle gelirse ara verebilir, kendinizi hazır hissettiğinizde okumaya yeniden başlayabilirsiniz. Tetikleyicilerle başa çıkmak için kendi kendinize destek olabilirsiniz ya da bir başkasından (arkadaş vb. gibi) gelecek destek ve dayanışmaya ya da profesyonel bir yardıma ihtiyaç duyabilirsiniz.

Bu bölümün sonunda, kendi kendinize destek olmak ya da -psikolojik ve hukuki- profesyonel bir destek almak için okuyabileceğiniz kaynaklar ve başvurabileceğiniz kurum ve kuruluşlara ilişkin kısa bir liste de sunulmuştur.

Foto at.
Konum gönder.
Mavi tik'i aç.
Şifreni ver.
Onu takipten çıkar.
Kameranı aç.
Onunla yazışma.
O fotoğrafı paylaşma.
Aradığımda aç.

Kısa Bir Giriş: Flört ve Flört Şiddeti

Ülkede artan kadın cinayetleri ile daha bilinir hâle gelen yakın partner şiddetinin alt türlerinden biri de flört şiddetidir. Ulusal alanyazın ve gündemde yeni araştırılmaya/tartışılmaya başlansa da kavramın ilk defa ortaya konduğu Amerika'da ve dünyada tarihi görece eskidir. Flört şiddeti, flört ilişkisinde şiddet, flört içi şiddet, sevgili şiddeti gibi farklı isimlerle adlandırılsa da, en yaygın kullanımı flört şiddetidir. Adından da anlaşılacağı üzere flört ilişkilerinde yaşanan bir şiddet türüdür. Flört şiddetini tanımlamadan önce flörtün tanımı üzerinde ortaklaşmak, flört şiddeti ve siber flört şiddetinin tanımlarını ve kapsamını anlamak bakımından önemlidir. Flört, İngilizce "dating" kelimesinin Türkçeleştirilmiş hâlidir ve en genel hâliyle "bireyin, bir diğer birey ile arkadaşlığın ötesinde romantik ve/veya cinsel yakınlık kurduğu ve evli, nişanlı ve buna benzer başka bir ilişki içinde olmadıkları ilişki" olarak tanımlanmaktadır (Murray ve Kardatzke, 2007, s.79). Bu flörtün pek çok tanımından biridir, üzerinde uzlaşılmış herkes tarafından kullanılan tek bir tanım yoktur. Ancak bir fikir vermesi açısından yeterince açıklayıcıdır. Flört, uzun süreli romantik ilişki, kısa süreli romantik ilişki, bir veya birden çok kereye özgü buluşma/tanışma eylemi, tek gecelik cinsel partner, uzun süreli cinsel partner, sadece cinsel partner, bir veya birkaç kişiyle takılmak, çok eşli/çok aşklı bir ilişki içinde olmak, bir grup arkadaşla birlikte sosyalleşmek gibi biçimler alabilir (Toplu-Demirtaş, 2020). Yukarıdaki biçimlerin dışında, kişilerin farklı biçimlerde tanımladığı flört ilişkisi biçimleri de olabilir. Flörtü tek bir biçimle sınırlamamak özellikle önemlidir, çünkü bazı kişiler tek bir flört tanımı üzerinden kendi ilişkisini değerlendirerek, flört şiddetine maruz bırakılmadığını düşünebilir ve destek isteme noktasında çekingen/kararsız kalabilir (Toplu-Demirtaş, 2020). Dolayısıyla, bu yazıda, tüm bu biçimler flört çatısı altında değerlendirilecektir.

Flört şiddeti, gelinen noktada, birçok şiddet türünü kapsayan şemsiye bir kavram olarak kullanılmaktadır ve aynı flört tanımında olduğu gibi tek bir tanım üzerinden tanımlamak sınırlayıcıdır. Örneğin, Anderson ve Danis'e (2007, s.88) göre flört şiddeti "bir flört ilişkisinde partnerin, diğer partneri tehdit veya eylem yoluyla fiziksel, cinsel ya da psikolojik olarak istismar etmesidir. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (CŞMD) ise flört şiddetini "duygusal/romantik/cinsel bir **beraberlik içinde ya da beraberlik bittikten sonra** partnerlerden birinin diğeri -ya da birbiri- üzerinde güç ve kontrol kazanmaya çalıştığı, zarar verici davranış biçimleri" olarak kavramsallaştırmaktadır (2018). Bu tanımların vurguladığı üzere flört şiddeti beraberlik içinde ya da beraberlik bittikten sonra gerçekleşebilir, **çok farklı türlerde** ortaya çıkabilir, (uygulayan kişi farkında olsun ya da olmasın) **kasıtlıdır, tehdit ve eylem** biçimde ortaya çıkabilir ve **maruz bırakılan kişi için zarar verici sonuçları** vardır (Toplu-Demirtaş, 2020).

Flört şiddeti, uzun süreli, kısa süreli, ciddi-geçici, heteroseksüel-eşcinsel-biseksüel, tek eşli ya da çok eşli, ya da kişilerin farklı biçimlerde tanımladığı tüm ilişki biçimlerinde ve cis ya da trans tüm cinsiyet kimliklerinde görülebilir. Flört ilişkisinin hiçbir biçimi ve flört ilişkisindeki hiç kimse flört şiddetinden muaf değildir. Herkes flört şiddetine maruz bırakılabilir ve herkes flört şiddeti faili olabilir (Toplu-Demirtaş, 2020). Bir kişinin "iyi" bir iş arkadaşı, öğrenci, oğul ya da kız, abi/abla ya da kız/oğlan kardeş, arkadaş vb. olması onu kendiliğinden iyi bir "partner" yapmaz.

Flört şiddetinin şemsiye bir kavram olduğunu belirtmiştik. Flört şiddeti, toplumsal cinsiyet temelli, fiziksel, cinsel, psikolojik, duygusal, sözel, ekonomik, kontrol, tahakküm, siber, stalking (musallat olma), dinsel (spritüal) şiddet gibi çok farklı alt türler hâlini alabilir. Hiçbir şiddet türü, bir diğerinden daha az ya da çok kabul edilebilir, acı verici, önemsiz, tehlikeli, zarar verici, göz ardı edilebi-

Sinay Yaman

lir değildir. Bu alanda çalışan ruh sağlığı uzmanları, aktivistler ve araştırmacılar flört şiddeti türleri ve davranışları arasında hiyerarşi kurmadan çalışırlar. Şiddet türleri arasındaki hiyerarşi, şiddete maruz bırakılan kişinin şiddeti anlamlandırması ve destek istemesi noktasında engelleyici olabilir. Benzer şekilde, hiyerarşi kurarak şiddeti anlatmaya çalışmak, şiddet failinin şiddeti anlamlandırması, kendini ve davranışlarını gözden geçirmesi ve hatta destek istemesi noktasında engelleyici olabilir (Toplu-Demirtaş, 2020). Bilimsel birkaç araştırmanın sonucu bu konuyu somutlaştırmak açısından destekleyici olabilir. Hem dünyada (Dardis ve ark., 2017) hem de Türkiye'de (Toplu-Demirtas ve ark., 2020a) genç yetişkinler psikolojik şiddeti fiziksel şiddete göre daha kabul edilebilir (daha az istismar edici) olarak değerlendirmektedir. Şiddetin, hiyerarşik olarak bu şekilde konumlandırılmasının şiddete maruz bırakılanlarının yaşantılarına nasıl yansıdığını göstermek açısından aşağıdaki araştırmanın bulguları çarpıcı olabilir. Amerika'da gerçekleştirilen bu araştırmada, kimisi sadece psikolojik şiddete kimisi de hem psikolojik hem de fiziksel şiddete maruz bırakılan ve depresyon, kaygı ve travma sonrası stres bozukluğu semptomları ve intihar eğilimi gösteren bir grup kadın üç yıl süre ile takip edilmiştir. Bulgular, sadece psikolojik şiddete maruz bırakılan kadınların hem psikolojik

hem fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınlara göre, istismar edici ilişkilerinde kalmaya devam ettiğini ve semptomlarında herhangi bir iyileşme gösteremediğini ortaya koymaktadır (Blasco-Ros ve ark., 2010).

Siber Flört Şiddeti: Psikolojik Şiddetin Siber Hâli

Akıllı telefonların ve sosyal medya kullanımının kitleselleşmesiyle, teknoloji hızla yaşamımıza girdi. Digital in 2019'un araştırmasına göre, Türkiye'de insanlar günde ortalama 2 saat 46 dakikalarını çevrimiçi olarak sosyal medyada geçiriyorlar ve Türkiye'deki 52 milyon sosyal medya kullanıcısının %57'sinin yaşları 18 ile 34 arasında. Amerika'daki bir başka araştırmaya göre, Amerika'daki her üniversite öğrencisinin internet bağlantısı var (Smith ve ark., 2011), %92'sinin akıllı telefonu var (Jiang, 2008) ve hemen hemen hepsi akıllı telefonları en fazla mesajlaşma (texting) için kullanıyor (Duggan, 2013). Haliyle bu dijitalleşmenin, ilişkilere yansıması kaçılmaz. Tabii, ilişkilere, ilişki kurmak ve ilişkiyi sürdürmek gibi sadece olumlu şekillerde yansımıyor. Teknolojinin bir de karanlık tarafı var: Siber şiddet.

Siber flört şiddeti, "cyber dating violence" kavramının Türkçeleştirilmiş hâlidir. Çoğu zaman, sanal şiddet, elektronik şiddet, dijital şiddet gibi isimlerle de karşımıza çıkabilir. En yalın tanımı ile bir flört ilişkisinde ya da ilişki bittikten sonra, partnerlerinin birinin diğeri üzerinde (ya da her ikisinin birbiri üzerinde) güç ve kontrol kazanmayı ya da sürdürmeyi teknolojik araçlarla (telefon, akıllı telefon, bilgisayar, ipad gibi), sanal ortamda (sosyal medya, WhatsApp gibi) mesaj, email, text, DM gibi yollarla gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan bir şiddet türüdür (Toplu-Demirtaş, 2020). Çok farklı mecralarda, araçlarla ve yollarla siber şiddet uygulanabilmesi, onu tanımlamayı zorlaştırmaktadır. Ancak farklı tanımlarda karşımıza çıkan davranışlar, kısaca şu şekilde özetlenebilir:

Sık sık aramak ve mesaj göndermek, akıllı telefon uygulamaları ile nerede olduğunu takip etmek, konum göndermesini talep etmek, sosyal medya hesaplarının şifrelerini talep etmek, ortak sosyal medya hesabı kullanmak, partnere istemediği hâlde cinsel içerikli mesajlar (sexting; fotoğraf, görsel, video vb.) göndermek, partneri istemediği hâlde cinsel içerikli mesajlar (sexting; fotoğraf, görsel, video vb.) göndermeye zorlamak, partnerin gönderdiği cinsel içerikli mesajları (sexting; fotoğraf, görsel, video vb.) izni olmadan paylaşmak ya da paylaşmak ile tehdit etmek/şantaj yapmak, sosyal medya paylaşımlarının altında partneri üzgün, eksik, yetersiz, değersiz, suçlanmış hissettirecek yorumlar paylaşmak, partneri üzgün, eksik, yetersiz, değersiz, suçlanmış hissettirecek içerikler (foroğraf, video vb.) paylaşmak, izni olmadan partnerin fotoğrafını sosyal medyada paylaşmak, başkasının kimliğine bürünerek partneri sanal ortamda kontrol amaçlı izlemek, sosyal medya paylaşımlarına müdahale etmek, sosyal medyada bazı kişileri silmesini ya da eklemesini talep etmek, teknolojik araçlarını izinli/izinsiz karıştırmak, teknolojik araçlar üzerinden partnerin her an ulaşılabilir olmasını istemek... (Toplu-Demirtaş, 2020)

Siber şiddet, diğer şiddet türlerine göre, failin maruz bırakılan kişiye her an ulaşabilmesi, şiddet eyleminin sınırsız izleyiciye sahip olabilmesi, paylaşımların sanal ortamdan silinememesi ve sınırsız kez kopyalanabilmesi gibi özelliklerinden dolayı, maruz bırakılan kişi için daha risklidir (Melander, 2010). Bu özelliklerinden dolayı, şiddet fail için "hızlı ve kolaydır" ve "mahrem/özel olan kamusal alana kolaylıkla taşınabilir (Melander, 2010) ve maruz bırakılan için sonuçları daha travmatik olabilir.

Siber Flört Şiddeti: Kim Daha Çok Siber-Fail?

Siber şiddeti, diğer şiddet türlerinden ayıran bir diğer özelliği de hem kadınların hem de erkeklerin maruz bırakıldığı bir tür olması. Bulgular bize, kadın erkek arasında siber şiddet uygulama açısından bir fark bulunmadığı, fark bulunduğu durumlarda ise bu farkın minimal düzeyde olduğunu göstermektedir (örn., Borrajo ve ark., 2015; Reed ve ark., 2015; Zapor ve ark., 2017 gibi). Türkiye'de de yakın tarihte yayımlanmış bir araştırma benzer bulgulara işaret etmektedir. 303 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bu araştırmaya göre kadınların %70,2'si erkeklerin %60. 0'ı son altı ay içinde partnerlerine en az bir defa siber şiddet uygulamışlardır ve cinsiyetler arası anlamlı bir fark yoktur (Toplu-Demirtaş ve ark., 2020b). Yurtdışındaki çalışmalar, siber şiddeti oluşturan alt davranışlarda ise cinsiyetler arası farklılıklar olabileceğini söylemektedir. Örneğin, Burke ve ark. (2011) kadınların partnerlerini kontrol etmek için, telefonla daha fazla aradığını, partnerlerinin arama geçmişini ve Facebook, Instagram gibi sosyal medya hesaplarını daha fazla izlediğini; buna karşın, erkeklerin partnerlerini kontrol etmek için, GPS gibi araçları, gizli kameraları daha fazla kullandığını ve partnerlerinin şifrelerini daha fazla ele geçirdiklerini ortaya koymuştur. Kısacası, siber şiddeti oluşturan alt davranışlar incelendiğinde, siber şiddetin de toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal cinsiyet rolleri ve bu ikisinin beslediği güç eşitsizliğinden kaynaklı bir tarafı olabileceği yani toplumsal cinsiyet temelli olabileceği ortaya çıkmaktadır.

Siber Flört Şiddeti: Kıskançlık ve Ötesi

Yine de, siber şiddet sadece toplumsal cinsiyet temelli değildir, kültürden de beslenmektedir. Türkiye'de ilişkilerle ilgili ve kültüre özgü "Flört ilişkilerinde kıskançlık ve sahiplenme sevginin/aşkın bir göstergesidir", "Partnerini kıskanmayan sevmiyor demektir", "Kişisel sınırların olmadığı bir flört ilişkisi daha özgürdür", "Kıskançlık, aşkın doğasında vardır", "İyi bir flört ilişkisinde sevgililer tüm zamanını birlikte geçirir" gibi mitler (yanlış inanışlar) ilişkide kıskançlığı meşrulaştırmaktadır. Kıskançlık, diğer tüm duygular

gibi, insana özgü en temel duygulardan biridir. Bir duygu olarak "kıskançlığın" kendisi değil, "kıskançlığı" nasıl karşıladığımız ve nasıl ele aldığımız önemlidir. Partnerimizi kıskanmak, kendimize dönüp "şu anda bana böyle hissettiren nedir?" sorusuna cevap aradığımız ve bu hissi anlamlandırmaya çalıştığımızda kendimiz ve ilişkimiz için bize çok şey söyleyebilir: "Kendime güvenmiyorum", "Partnerime güvenmiyorum", "İlişkimize güvenmiyorum" gibi... Ancak, "şu anda bana böyle hissettiren nedir?" sorusunu geçip, kendi içine bakmadan, "rahatsız edici duygu/düşünceler" ile baş edemeyip, duygular/düşüncelerden bir an önce kurtulmak için partnerden taleplerde bulunmak, kıskançlığın ilişkiye partneri kısıtlama, sahiplenme ve kontrol olarak yansımasıdır. Örneğin, kendimi yeterince iyi bulmuyorsam, partnerimin benim onu sevdiğim kadar beni sevmediğini düşünüyorsam, partnerimin benim ona değer verdiğim kadar onun bana değer vermediğini düşünüyorsam, partnerimin benim bu ilişkiyi önemsediğim kadar onun bu ilişkiyi önemsemediğini düşünüyorsam, geçmiş ilişkilerimde ilgili zorlayıcı deneyimlerim varsa, tüm bunlar kendime ve ilişkime güvenmemi zorlaştırabilir. Bu durum, partnerimizin bizi aldatabileceği kaygılarını ve kıskançlığı tetikleyebilir. Bu güvensizlik, kaygı ve kıskançlıkla baş edemediğimizde, sanal ortamlarda partnerimizi kontrol etmeye yani siber şiddet uygulamaya başlayabiliriz. Gerçekten, çok yakın tarihli, yaklaşık 400 flört eden üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bir araştırma tam da bunu ortaya koymuştur (Toplu-Demirtaş ve ark, 2020b).

Bitirirken...

Güvenli ilişkiler, kısıtlamanın olmadığı, saygı, açık iletişim, güven, dürüstlük, eşitlik, kişisel zaman, ortak karar üzerine temellendirilmiş ve onaya dayalı ilişkilerdir. Flört ilişkisi, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği fark etmeksizin, eşitlerin ilişkisidir. Farklı olmak ya da doğuştan getirdiklerimiz eşit olmaya engel değildir. Güvenli ilişkilerde, kişiler, kendi istek, ihtiyaç ve beğenilerinin farkındadır ve bunları partnerinden gizleme gereği duymadan, suçlu hissetmeden, rahatça ifade edebilir. Güvenli ilişkilerdeki çatışmalarda ve fikir ayrılıklarında, partnerler duygularını zorlanmadan ve güvende hissederek paylaşabilirler. Güvenli ilişkiler, partnerlerin birlikte vakit geçirmekten keyif aldığı, aynı zamanda partnerlerin kendilerine ait kişisel zamanlarının olduğu, kendini gözetebildikleri ilişkilerdir. Partnerler, hayallerinden, arkadaşlarından, hobilerinden ödün vermek zorunda bırakılmazlar ve hedeflerine ulaşmada partnerleri tarafından desteklendiklerini hissederler. İlişki içinde eşit hissetmek, eşit ilişkilenmek de güvenli ilişkiye dâhildir. Güvenli ilişkiler, kişilerin partnerlerini kısıtlamadığı, partnerlerinin de kendilerini kısıtlamasına izin vermediği ve değerli, mutlu, güvende, sevilmiş hissettiği ilişkilerdir.

Özetle: "Kötü ilişki hiç olmamasından daha iyidir" yerine; "Güvenli, sağlıklı, mutlu ilişki"... "Güvenli, sağlıklı ve mutlu" bir ilişki olmadığında "ilişkisizlik" her zaman bir seçenek...

Destek Kaynakları

• Kendi kendine destek için: Öz-Yardım: Tetikleyicilerle Başa Çıkmak http://oyledegilboyle.org/2018/05/16/tetikleyicilerle-basa-cikmak/

• Üniversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri

• Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlar - Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı il ve ilçe müdürlükleri, Kadın Konukevleri ve Sığınakları, Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri [ŞÖNİM].

• Baro Kadın Danışmanlık Merkezleri ve Adli Yardım Servisleri

• Acil Danışma Hatları

ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli Sosyal Danışma Hattı, **ALO 155** Polis İmdat, **ALO 156** Jandarma İmdat, **ALO 112** Acil Tıbbi Yardım Hattı, **Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı**: (0212) 656 96 96 ve (0549) 656 96 96, Kadın Meclisleri Danışma Hattı: (0505) 004 11 98 gibi...

• Bağımsız veya Belediyelere Bağlı Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezleri

İzleme Önerileri

Unorthodox (Unortodoks) 2020 - Psikolojik şiddet, cinsel şiddet, fiziksel şiddet, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, stalking

Sex Education (Seks Eğitimi) 2019 – Cinsel şiddet, cinsellik eğitimi

Unbelievable (İnanılmaz Gerçek) 2019 – Cinsel şiddet, mağdur suçlayıcılık

13 Reasons Why (Ölmek İçin 13 Sebep) 2017 - Akran şiddeti, cinsel şiddet

You (Sen) 2018 – Psikolojik şiddet, stalking, siber şiddet, fiziksel şiddet

The Handmaid's Tale (Damızlık Kızın Öyküsü) 2017 – Psikolojik şiddet, cinsel şiddet, fiziksel şiddet, toplumsal cinsiyet temelli şiddet

The Girl on the Train (Trendeki Kız) 2016 – Gaslighting, evlilik içi şiddet

Cyberbully (Siber Zorbalık) 2015 – Siber zorbalık

Mon Roi (Benim Prensim) 2015 – Flört şiddeti, psikolojik şiddet,

A Marriage Story (Bir Evlilik Hikâyesi) 2019 – Psikolojik şiddet, gaslighting

Daha fazla bilgi, okuma ve izleme önerisi için **Toplu-Demirtaş (2020)** kaynak olarak kullanılabilir.

**Yazının kaynakçası için kafkaokur.com adresini ziyaret edebilirsiniz.*

Av. Ceren Akkaya
Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Gönüllüsü

KADINLAR BİRLİKTE GÜÇLÜ

Kadına yönelik erkek şiddeti ile ilgili o kadar çok yanlış bilinen ve çarpıtılan bilgi var ki şiddetin dinamiklerini, sebeplerini, yaygınlığını ve failinin kim olduğunu konuşmadan kadına yönelik erkek şiddeti ile mücadele etmenin mümkün olmadığını söyleyerek başlamak istiyorum bu yazıya. Çünkü kadına yönelik erkek şiddeti belki de dünya üzerindeki en eşit hak ihlallerinden biri: Her toplumda, hiçbir sosyoekonomik koşul ayırt etmeksizin, hiçbir eğitim durumuna, yaşa, dile, dine bakmaksızın kadınlar erkek şiddetine maruz kalıyor. Yani, birtakım "cani, psikopat, cahil" erkekler şiddet uygulamıyor biz kadınlara; bu birtakım "cani, psikopat, cahil" erkekler öldürmüyor bizi. Aksine şiddet son derece yaygın ve bilinçli olarak gerçekleşiyor ve kanıksanmış bir düşünce yapısından kaynaklanıyor: Kadınlarla erkekler arasında tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkilerinden, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden…

İstanbul Sözleşmesi de gücünü ve önemini işte tam buradan alıyor. Çünkü uluslararası bu hukuki metin şiddetin kaynağına atıf yaparak başlıyor önce söze:

"…Kadına karşı şiddetin, kadınlarla erkekler arasında tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkilerinin bir tezahürü olduğunu ve bu eşit olmayan güç ilişkilerinin, erkeklerin kadınlara üstünlüğüne, kadınlara karşı ayrımcılık yapmalarına ve kadınların tam anlamıyla ilerlemelerinin engellenmesine yol açtığının bilincinde olarak;

Kadına karşı şiddetin yapısal özelliğinin toplumsal cinsiyete dayandığını ve kadına karşı şiddetin, kadınların erkeklere nazaran daha ast bir konuma zorlandıkları en önemli sosyal mekanizmalardan biri olduğunun bilincinde olarak…" diye başladığı ön sözünde kadına yönelik erkek şiddetinin apaçık tanımını yaparken, şiddetle mücadelenin tuğlalarını da üst üste koyarak ilerliyor.

Malum, kadına yönelik erkek şiddet ile ilgili konuştuğumuzda yaygın olarak ilk akla gelen şiddet türü fiziksel şiddet oluyor. Hâlbuki daha az görünür olabilen; anlamlandırmakta, tanımlamakta veya hakkında konuşmakta daha zorluk çekilen başka şiddet biçimleri de var. Psikolojik, cinsel, ekonomik şiddet ve ısrarlı takip bunlardan bazıları. İstanbul Sözleşmesi, şiddetin bu görünümlerini de şiddetin türleri olarak tanımlayarak şiddetin fiziksel şiddetten ibaret olmadığını vurguluyor. Şiddetin bütün bu görünümleri ile bütüncül bir mücadelenin rehberi niteliğinde olması ve taraf devletlere kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda birçok yükümlülük yüklemesi sebebiyle İstanbul Sözleşmesi biz kadınların hak mücadelesi için çok büyük önem taşıyor.

Belki de bu sebeplerle Türkiye'de ve başka birçok ülkede bazı kesimlerce sözleşme hedefe oturtulurken, kadınlar "İstanbul Sözleşmesi Yaşatır" diye haykırmaya devam ediyor. Biz kadınlar, kadına yönelik erkek şiddetiyle mücadele ve şiddetten uzak bir yaşam kurmak için elimizde İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun olduğunu biliyoruz, etkili uygulandığında ne kadar işe yaradığını deneyimliyoruz.

İstanbul Sözleşmesi ve sözleşmenin ulusal düzlemdeki yansıması olan 6284 sayılı kanun, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelenin hukuki ayağını oluşturuyor. Türkiye, 2011 yılında İstanbul Sözleşmesi'ni ilk imzacı devlet olarak çekincesiz bir biçimde imzaladı. Tam adı Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, İstanbul'da imzaya açıldığı için kısaca bu isimle anılıyor. 2012 yılında 6284 sayılı kanunun, 2014 yılında ise sözleşmenin yürürlüğe girmesi ile beraber şiddete maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan binlerce kadın ve çocuk bu haklardan faydalanıyor.

Özellikle 6284 sayılı kanun kapsamında talep edilen koruma ve uzaklaştırma kararları şiddetin önlenmesi bakımından hayati önem taşıyor. Şiddete maruz kalındığında veya olası bir tehlikenin varlığı hâlinde bu kanun kapsamında en yakın karakola, jandarma komutanlığına, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'ne, cumhuriyet başsavcılığına, kaymakamlığa/valiliğe, aile mahkemesine başvurarak bu kararların en hızlı biçimde verilmesini talep etmek mümkün. Bu kararlarla şiddet uygulayanın evden uzaklaştırılması, yaklaşmamasının sağlanması, iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesi gibi ihtiyaca yönelik birçok tedbir alınabiliyor. Eğer bir sığınağa gitme ihtiyacı varsa yine 6284 sayılı kanun kapsamında Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü, karakol/jandarma komutanlığı, belediyeler/belediyelerin kadın danışma merkezleri ve kadın örgütlerine başvurmak ve sığınak talebinde bulunmak mümkün.

Nilay Aydın

6284 sayılı kanun kapsamında en önemsediğimiz ve çok önemli ihtiyaçları karşıladığını düşündüğümüz tedbirlerden birkaçı; geçici maddi yardım, varsa tedbiren çocukların velayetinin verilmesi, tedbiren nafakaya ve çocuklar dâhil olmak üzere adres gizliliğine hükmedilmesi. Yani 6284 sayılı kanun kapsamında şiddet failini uzaklaştırırken, destekleyici, bütünleyici taleplerde de bulunulabilir.

Önemle altını çizmek istediğim hususlardan bir diğeri ise şu: Şiddet uygulayan kocanız, eski kocanız, partneriniz, babanız, abiniz, kardeşiniz veya hiç tanımadığınız bir erkek olabilir. Kanun kapsamında şiddet uygulayanın kim olduğuna bakmaksızın tedbir kararları verilmesi gerekiyor. Bu sebeple hiç tanımadığınız biri de olsa hâlihazırda evli olduğunuz kişi de olsa fark etmiyor, bu kanun kapsamında kimden gelirse gelsin ivedi biçimde şiddetin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması yasal olarak hakkımız.

Yalnızca koruma ve uzaklaştırma tedbirleri şiddetsiz bir hayat kurmak için yeterli değil elbette. Şiddete maruz kalan kadın ve çocukların psikolojik, ekonomik, hukuki vb. konularda desteklenmesi, güçlendirilmesi şart. İstanbul Sözleşmesi, bu destek mekanizmaları konusunda da taraf devletlere ciddi yükümlülükler veriyor. Etkili destek mekanizmaları ve dayanışmanın kadın ve çocuklar için ne kadar güçlendirici olduğunu yıllardır deneyimlemiş biri olarak çok rahat bir biçimde söyleyebiliyorum: İyi ki başta gönüllüsü olduğum Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ve diğer kadın örgütleri var. Örneğin Mor Çatı, tam 30 yıldır feminist ilkeler ışığında hem dayanışma merkezi hem sığınağı ile binlerce kadına psikolojik, sosyal, hukuki destekler ile dayanışmaya devam ediyor. Türkiye'deki kadın dayanışmasının gücü, kadınlar olarak dayanışma kurma biçimi o kadar iyi ki, çoğu zaman birbirimize çok iyi geldiğini, çok iyileştirici hissettirdiğini söylemek istiyorum. Bu dayanışmanın hukuki kazanımları bakımından hem İstanbul Sözleşmesi hem 6284 sayılı kanun çok önemli bir yerde duruyor.

Elbette uluslararası sözleşmeler, kanunlar, yönetmelikler uygulanmadığında, uygulama iradesi olmadığında etkisiz birer metin olmaktan ileri gidemiyor. Bu hukuki kazanımlar, kadınların yıllardır yürüttüğü eşitlik ve hak mücadelesinin sonucu elde edildi. Hiçbir hak, bize tepside sunulmadı ve sunulmayacak da. Bu sebeple, etkili bir şekilde uygulanması, işleyen bir sisteme dönüşmesi için mücadele etmeye, haklarımıza sahip çıkmaya, şiddetsiz eşit bir yaşam talebinde bulunmaya devam ediyoruz hep beraber.

İşte bu yazı da şiddete maruz kaldığımızda yalnız olmadığımızı, şiddetsiz yaşam talebimizin ne kadar haklı olduğunu ve şiddetten uzak bir yaşam kurmak için kadın dayanışmasının varlığını hatırlamak ve hatırlatmak amacını taşıyor. Şiddete maruz kaldığımızda yalnız değiliz! Birlikte ve kadın dayanışmasıyla güçlüyüz!

Sevgiyle…

Mehmet Ali & Akşamsefası

YUMRUKLARINI SIKTIĞINDA DİŞLERİMİ SIKMAYACAĞIM

Hiçbir zaman bir savaşçı olamayan, ama savaşçı yetiştirebilen annelere...

Aynalı Tahir, Deli Yürek, Kurtlar Vadisi sanki bizim evde çekilmişti. *Aynalı Tahir* çıktığı gibi bizim evin erkekleri, yani kocam ve iki oğlum yemeğimizden kıstı da kendine deri ceket aldı. *Kurtlar Vadisi* felaketimiz oldu. Kocam Asım, kendisini Polat Alemdar sanıyordu. Bana bağırır çağırır sonra da uzun uzun bakıp tek elini cebine sokar, "Seninle konuşacak bi şeyim yoh!" der, arkasını dönüp pencereye kadar gider, sonra dönüp aynı tas aynı hamam yılların Asım'ı olarak sayar söverdi. Bir gün Beyza, kızımız, liseden arkadaşlarıyla kafeye gitmişti de kıyyyyyyyyyyyamet kopmuştu. Kıyamet dediysem esip gürlemeli kavga. Kimse kimseyi bir kez dövmedi bizim evde ama her gün dövmekten beter ettiler. Babadan öyle görmüşler. Asım, iki oda bir salon evin iki oda bir salonunda volta atıyor, kendi kendisini doldurduksça dolduruyordu. İki oğlan da peşinde... Durup durup tespihlerine davranıyorlardı. Beyza içeriye girdiği gibi Asım ceketini yere fırlattı. "Bir Almanlarla geziyorsun, bir Amerikalılarla, bir İsraillilerle... Senin baban kim? Haddini bil! Haddini biiiil!" diye bağırdı. Allah'tan kafaları çok basmıyor bizim evin erkeklerinin, yoksa tüm diziyi ezber edip karşımıza çıkarlardı. Biz de izliyoruz bu dizileri beyiiimmmmm, teheeey! Eskiden çenem titrerdi, ellerim titrerdi, dizlerim titrerdi. Komşular duyacak diye ödüm kopardı. Sonra bir baktım, e diğer evlerden de ben başka bir şey duymuyorum. Ne zaman elektrikler gitse, mutfaktaki pencereye dirseğimi yaslasam, apartman boşluğuna baksam, bir Asım bağırıyor olurdu. Sonra bir baktım, bizim sokağın bütün kapılarından Asımlar çıkıyor. Sonra bir anladım ki her evde en az bir Asım var. Herkes, dedim kendi kendime bir Asım'a, "heee heee" dese, tüm Asımları geçiştirmez miyiz? Sokaklarımız tertemiz olmaz mı? Oluuuuuuuuur.

Boyun eğ, hayatta kal savunmasının eksiklerini zamanla fark ettim. Hayatta kalıyorsun da kendin olarak değil. E öyle kalsak ne anladık bu hayattan?

Evimiz zaman içinde sade *Arka Sokaklar* dizisine döndü. Hırsızı da bizim evde polisi de. Vızır vızır kurşunlar yerine tehditlerin, küfürlerin bini bin para. Kafanı kaldırsan kafan dağılır. En iyisi kafanı ayıkladığın taze fasulyelere gömmek, kapuskaya gömmek, bilemedin sarı beze gömmek... Bunu ilk keşfettiğimde otuz üçtüm. Uzun yaşamanın sırrını bulduğumdan beri tansiyonum yükselmez oldu. Şekerim sabitlendi. İnanmazsınız ama varislerim bile azaldı. Boyun eğ, hayatta kal savunmamla bir on yıl daha yaşadım. Bu arada olan Beyza'ya oldu. Boyun eğ, hayatta kal savunmasının eksiklerini zamanla fark ettim. Hayatta kalıyorsun da kendin olarak değil. E öyle kalsak ne anladık bu hayattan? Kırklarımın ortasında bir reklam izledim. Yaşlı kadın evde parti veriyor. Her yeri bok götürüyor affedersiniz. Sonra ahşap temizleyiciyle siliyor süpürüyor ne varsa. Çocukları eve gelince de yaşlı kedi gibi mırıldanıyor. Ben bu reklamı izleyince kafamın bütün ampulleri yanmasın mı? Boyun eğ, hayatta kal, oldu mu bana yalan söyle, inandır, hayatını yaşa!

Dilim varmışken anlatayım. Geçenlerde bizim Aynalı yine köpürdü. Neden mi? Beyza, Taksim'de "gencecik bir oğlan"la görülmüş. "E fena mı," dedim abisine, "yaşlı başlı adamla mı görünseydi?" Köpür köpür köpürdü doğurduğumun oğlu. "Kanımız yerde kalmayacak," dedi. "Oğlum," dedim "ne kanı?" İki gıdım aklıyla aktör olacak paşam. "Döktüğümüz kan bizim onnnneee!" diye kükredi. Bunu da benden öğrendi. Cem Karaca'nın lafı. "Namus Belası"nı bunlara böyle böyle öğrettim ben. "Bakın," dedim bir gün "Cem Karaca neden hapis cezasına çarptırıldı biliyor musunuz?" "Needenn?" dedi İki Numara, ağzını yaya yaya. "Namus belasından," dedim. Birbirlerine bakakaldılar. "Herhâlde biliyoruz," dediler ağızlarını doldura doldura, göğüslerini gere gere. O gün bugün Cem aşağı Cem yukarı. Delikanlı Cem dediler başka bir şey demediler. Aradan birkaç sene geçti. Beyza, gitar çalacağım diye tutturdu. "Bizim eve gitar giremez; bizim evden de gitarcı çıkamaz," dedi Asım. Yumruğunu masaya

Başak Arslan

öyle bir indirdi ki cânım ceviz kaplama içe çöktü. "Neden?" diye sorduk. "Müslüman'ız," dedi. "E," dedim "*Deli Yürek*'teki Ali Usta müslüman değil mi?" "Tövbe hâşâ, müslüman..." dedi Asım. "Daha ne o zaman?" dedim "Cem Karaca ne diyor şarkısında, 'Ustam seslendi uzaktan, oğlum al takımları...' Kime demiş Cem Karaca usta diye?" Öyle baktı kaldı. "Ali Usta'ya!" dedim. İki gün sonra eve gitar alındı. Ha, Beyza'nın hevesi geçti ama olsun. Eve gitar girdi mi girdi; evden gitarcı çıktı mı, eh çıktı.

Kızıma kimsenin, hatta kendisinin bile, ilk bakışta fark edemeyeceği küçük özgürlükler verdim hep.

Diğer odalara yayılmadan pencerede nasıl sigara içebileceğini, gecenin bir yarısı eve nasıl usta bir hırsız gibi sızabileceğini ve Cem Karaca posterini duvarına nasıl kavgasız asabileceğini hep bi' öğrettim.

Bir yerde tökezledim. Ben tökezleyince Beyza da yere kapaklandı. Anlatayım. Mahalle manavımız İlhan'ın oğlu, Beyza'yı Florya Sahili'nde görmüş, hem de siyah tişört giymiş bir oğlanla. Akıllara zarar. O gece ne Beyza'nın orospuluğu kaldı ne oğlanın satanistliği. "Bizim elimizi kana mı bulamak istiyorsun sen?" diye bağırdı Bir Numara. "Canına susamış bu valla," diye tepindi İki Numara. Yumruklar sıkılıp sıkılıp gevşetildi. Bizim evin en büyük geçim kaynağı bu yumruklar. Böyle geçiniyoruz biz. Erkeklerimiz yumruklarını, kadınlarımız ekseriyetle dişlerini sıkıyor. Ev curcuna. Beyza da, sessiz yavrum, çekilmiş kenara, "Yok," diyor "valla arkadaşımdı. Arkadaşım da mı olmasın canım?" Geriden geliyor Beyza, boyun eğ, hayatta kal yapıyor aklınca. Ama artık yemiyorlar. Boyun eğse de boynu kırılana kadar devam etmek istiyorlar.

"Bir daha dışarı çık da görelim ne oluyor!"

"Beş paralık edecek bizi iki kuruş aklıyla..."

"Babam gelsin sen o zaman gör neler oluyor!"

Bu sonuncu lafla kamçılandım. "Ayyy, yeter be! Ciddiler onlar!" dedim. Hepsi aynı anda donakaldı. İki Numara sakin sakin sordu.

"Nasıl ciddi?"

"Ciddi işte. İstemeye gelecekmiş kızı." Köpüren sütün altını kapatmışım da süt içine içine sönmüş gibi sakinleştiler.

"Başta desenize, rol mü kesiyoruz burada bedava?" dedi Bir Numara dişlerinin arasından.

İkisi de oturup sigara yaktılar. Beyza şaşkın. Bir numara, kükremekten sesi kısılmış aslan gibi sordu:

"Ne zaman geliyormuş?"

"Haftaya," dedim Beyza'ya bakıp. Güzeldir kızım benim, nedir yani bir hafta? İkna eder. Keyiflendikçe keyiflendiler. Bir sürü soru sordular Beyza'ya. Dinledikçe ben de bir rahatladım. Her şey yolunda görünüyordu, çocuğun haftaya gelmeyecek olması hariç. Artık o kadarını da Beyza çözsün, dedim bıraktım. Allah canımı alsın bıraktım. Beyza'ya da öyle dedim hatta, "O kadarını da sen çöz," dedim "ben seni dayaktan kurtardım."

Çözdü. Annesinin kızı. Ne yapmış ne etmiş çocuğu evliliğe ikna etmiş. Ben de siyah tişört olayını çözdüm. "Ne satanisti canım," dedim, "siyah giydi diye kim satanist olmuş? İranlılara satanist mi diyorsun? Ya bizim Süreyya Hanım... O da mı satanist? Kadın beş vakit namazında." Süreyya Hanım'ı ortaya atmam iyi oldu. Süt liman kesildi ortalık aniden. Sonra Koray geldi. Müstakbel damadım. Çok bir hazırlık işine girmedik. Akşam çayına ne yapıyorsam onu yaptım. Azı değil, fazlası hiç yok.

Çocukcağız içeriye girdi. Kapıyı ben açtım. Beyza mutfakta kaldı. Tahirler içeride. Ağırlıkları olsunmuş. Bizim yok sanki. Benle Asım'ın elini öptü. Oğlanlarla da tokalaştı. Aile soyacağını evin ortasına dikecek kadar soru sorduk durduk. Mutfağa Beyza'nın yanına geçtim. Çayları demlemiş, masaya oturmuş, susamlı çubuklardan yiyordu. "Anne," dedi "nereden çıktı şimdi bu isteme?" "Ee, senin gönlün yok muydu?" dedim şaşkın şaşkın. Yokmuş. Herkes sevgili oluyormuş. Onun da hakkı değil miymiş? Bir kez görüldü diye bir ömür birlikte mi görülmeliymiş? Canına yetmiş. Ne diye kabul ettin o zaman diye sordum. Ne bilsinmiş. Bir anda neye uğradığını şaşırmış. Kendisini kapalı cezaevinden yarı açık cezaevine geçecek gibi hissetmiş. O kadar mı yani, dedim. O kadar, dedi. Yalan söyle, inandır, hayatını yaşa savunmam da işte böyle sona doğru yaklaştı.

Bizde böyle. Evde misafir varsa bıyık altından güler, bıyık altından küfreder, bıyık altından azarlarız.

Çayları aldım. Tahirler bakakaldı. Asım, altına doğru kıvırdığı ayağını yere indirip bana yaklaştı. "Kız nerede?" dedi bıyık altından. Bizde böyle. Evde misafir varsa bıyık altından güler, bıyık altından küfreder, bıyık altından azarlarız. "Böyle iyi, sen bana bırak" anlamına gelen kaş göz hareketlerini arka arkaya yaptım. Belli, çocuğu gözü tutmuş. Onun gözü tuttu diye benim oğlanların da tutmuş. Koray'ın gelmişini geçmişini dinledik de dinledik. Aynı soruları sordular babam sordular. Önce Asım, sonra Bir Numara, sonra İki Numara... Onlar konuştukça, içim kurumaya başladı. Sonra uğurladık. Yeni dağılmış halaydan ayrılır gibi arka arkaya odaya geri girip yerlerine oturdular. İki saat dinlediğimiz hikâyeleri, hangi okuldan mezun olduğunu, anasının babasının ne iş yaptığını, aslen nereli olduklarını, oraya nereden göçtüklerini, aylık gelirlerini, yıllık giderlerini, birikimlerini yeniden konuşup dinledik. Ütü üstüne ütü. Beyza, odasına çekildi. Biz de salona geri gömüldük.

"Efendi çocuk şimdi Allah için," dedi Asım. Su isterken bile rica edemeyen İki Numara "Terbiyeli..." dedi. Kafası bir şeye attı mıydı kapı cam bırakmayan Bir Numara "Efendi, efendi..." dedi başını sallayarak. "Ne efendisi yahu..." dedim, "ağzından bir Allah'ın izniyle çıkmadı. Diyelim o çıktı... Nereliyiz dedi Malatyalı mı? İster misin Alevi olsunlar? Hangi peygamberin kavliyle gelip isteyecekler?" Bunu sormamla Koray'ın dokunulmazlığı kalktı. Bir şey biliyormuşum da söylüyormuşum, neymiş ağzımdaki bakla çıkarayımmış, zaten gözleri çok da tutmamışmış. Ben söylemek istemiyormuşum da onlar kendi akıllarıyla anlamış gibi söylettim Koray'ın Alevi olduğunu. Allah affetsin, bu işi başka türlü bozamazdım. Bir daha bu eve zor adım atar kıvamına geldiklerinde Beyza'nın yanına geçtim. "Ne oldu?" dedi kafasını yastıktan kaldırıp. "Hiç," dedim "takılma sen bunlara. Yakında kuş gibi uçup gidersin evden." "Nasıl olacakmış o?" dedi. "Allah büyük," dedim "işin içine onu katıp bir yalan daha uydururuz." Gecenin bir yarısı, bir türlü uyku tutmadı, Asım'ı uyandırdım. "Koray Alevi ya," dedim. "Ha," diye homurdandı "ne uyandırıyon beni Alevi diye. Aleviyse Alevi." "Hah," dedim "onu demek için uyandırdım ben de. Aleviyse Alevi, ondan evlenmezlik etmiyor Beyza, istemiyor," dedim. Dönüp uyudu. Bizim evin erkekleri ne olsa uyur. Beyza'nın tıkırtısı geliyordu içeriden. Yarın ceviz masaya iki yumruk inecekti. Biri Asım'ın biri benim. Üçüncü savunma taktiğimi uygulayacaktım. Hayatta kal!

"Kadın ve erkek aynı imkânlara sahip olmalıdır" diyenlerin oranı 2016'da %74'ken bu oran 2020'de %90'a çıkmıştır.

"Aynı işte çalışan kadın ve erkekler eşit ücret almalıdır" diyenlerin oranı 2016'da %61'ken bu oran 2020'de %88'e çıkmıştır.

"Kadın-erkek **hak eşitliğini** sağlamak devletin temel görevlerinden biridir" diyenlerin oranı 2016'da %66 iken bu oran 2020'de %91'e çıkmıştır.

*Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi'nin 2016'dan beri her sene yaptığı "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması" sonuçlarından derlenmiştir. Bu yıl sonu itibariyle araştırmaya 3074 kadın, 2947 erkek olmak üzere toplam 6021 kişi katılım göstermiştir. Araştırmanın tamamı için: gender.khas.edu.tr/tr/turkiyede-toplumsal-cinsiyet-ve-kadin-algisi-arastirmasi

Mehmet Ali & Akşamsefası

Doç. Dr. Aslı Akdaş Mitrani
Klinik Psikolog

SAHİ NEDEN?

Kadına yönelik şiddetin neredeyse pandemiye dönüştüğü bu vahşi zamanlarda bu konuda yeni bir şey söylemek mümkün değil diye düşünürken, bu umutsuzluktan -"öğrenilmiş çaresizlik"ten- "Ben bu konuda neye sesimi çıkarıyorum?" sorusu ile kendimi kurtarmaya çalıştım. Meraklısına; bu yazıda ortaya koymaya niyet ettiğim gözlemler, yirmi beş yılını psikoterapist olarak insanları dinlemeye ayırmış, akademik dünyada da mesai harcamış, kırklı yaşlarının sonuna yaklaşan bir kadının zihninden süzülenlerdir.

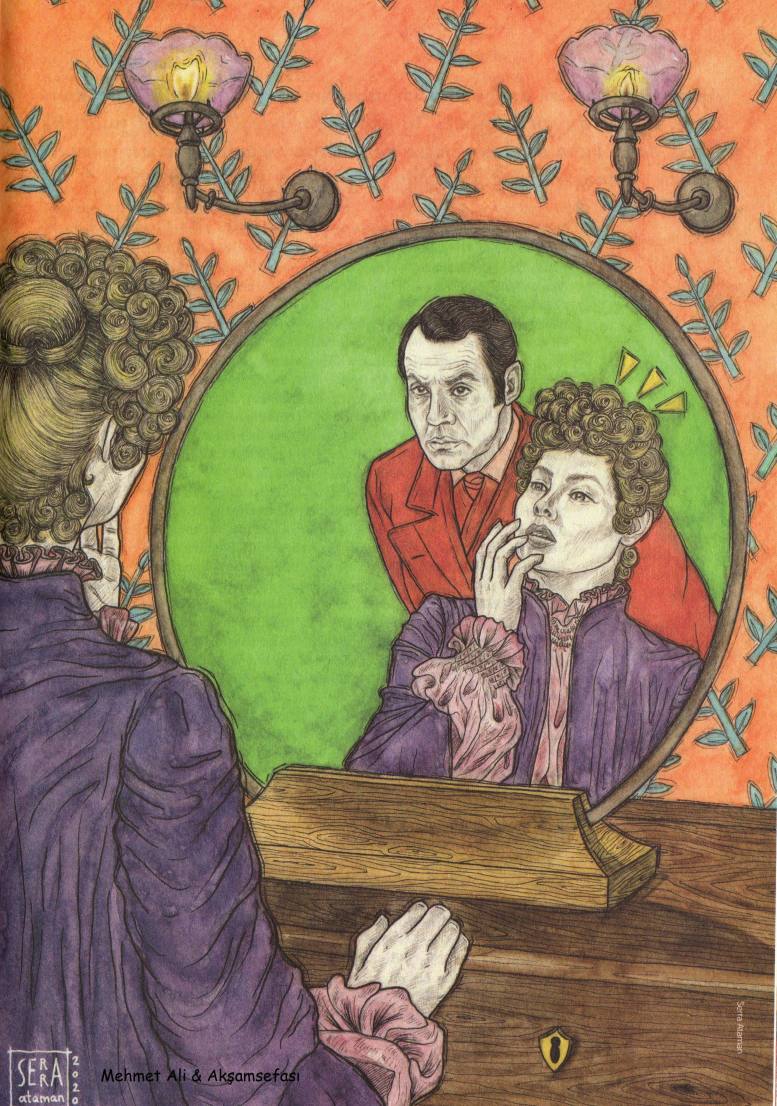
Şiddet gördükleri ilişkiden çıkamayan kadınlar... Sahi, neden çıkamaz kadın oradan? Aktaracaklarıma meselenin sosyal ve siyasi boyutu (her nasıl mümkünse) dışında bakarak odaklanmayı tercih ediyorum. Yoksa boşanarak çıksan o ilişkiden nereye çıkacaksın? Ayrılmaya karar versen başına neler gelecek? Aile politikaları, kadının iş gücüne katılımına dair politikalar, güvenlik meseleleri, sosyal yaftalanma, gelenekler, görenekler... Ne açıdan yaklaşsak onlarca sebep var. Ben terapi odamda, hukuken evlilik bağı ile bağlı olan/olmayan, cinsel yönelimi ne olursa olsun ilişkilerinde şiddet gören ama o ilişkiden çıkamayan kadınları düşünerek bunun psikolojik nedenlerine dair birkaç kelam edeceğim.

Bir evlilikten söz ettiğimizi var sayalım; çocuklar büyümüş olsa da, meslek, iş güç, para pul güvencesi olsa da, ana baba ocağı kapı açık beklese de şiddete maruz kalan kadın bazen çıkamayabilir o ilişkiden. Hem evliliğin içinde şiddet görür -fiziksel, duygusal fark etmez- hem akrabaları, arkadaşları, eş-dost tarafından... "Bekara karı boşamak kolay"dır çünkü; "Vah vah! Tüh tüh!"ler yavaştan yerini "Ben olsam bir dakika durmam"a bırakır, kimi zaman kadının yüzüne söylenir, çoğu zaman arkasından. Kimi zaman ayıplanır kadın, çünkü bir başarıdır sürdürmek, bitirmek kolaya kaçmaktır ya! Kimi zaman da tam çıkmaya niyetlenir, beyin yakıcı yargı gelir bir yerlerden: "Ah biz neler gördük ama çocuklarımız için sabrettik!" Gitsen bir türlü, kalsan başka türlü...

O kadar kolay değildir işte 'ben olsam durmam'lar.

Duygusal şiddet söz konusu olduğunda, kadın bazen şiddetin şiddet olduğunu algılamaz bile uzunca bir süre. Karşısındaki erkek kadını "acaba bana mı öyle geldi", "ne var canım şaka yaptı ben alınganlık gösterdim", "kimle görüştüğüme karışmak, paramı nasıl kullanacağımı söylemek veya zekâ düzeyimi değerlendirmek zaten hep beni düşündüğünden", "bu ara zor bir dönem geçiriyor benim daha anlayışlı olmam lazım" gibi çarpık düşüncelere sürükler ve bunları sorgulayan kadın "ben ne dedim ki şimdi"lerle karşılanır. "Gaslighting" deniyor artık buna. Bir de "lovebombing" var -biri adını koymuş da malumu ilan edebiliyoruz- o kadar üstüne düşer ki karşındaki, bir gün seni yokluğuyla 'cezalandırırsa' sudan çıkmış balığa dönersin ve işin kötüsü anlayamazsın bile günbegün nasıl bu hâle geldiğini. Bunların hepsi şiddettir ama uzunca bir süre kadın neye maruz kaldığını anlayamaz, her şey yolundaymış gibi gelir ama işte vardır bir sıkıntı içinde, kimseye anlatamaz. Kimseye anlatamazsın. Kimse de anlayamaz zaten... Kimsenin neyi niye yaptığını dışarıdan tam olarak anlayamayız; empatiden de ötesine geçmeli, onun gözlerinden görmeli, onun kavram dünyasının araç gereçleriyle düşünmeli ve onun hikâyesinin üzerine giymelisin ilişkiyi ki anlayabil... O kadar kolay değildir işte 'ben olsam durmam'lar.

Şiddete maruz kalan kadın gitmeyerek sanki zayıflık, yetersizlik gösteriyor gibi de algılanır ama durum bu kadar basit değildir. Psikoloji burada bize birçok farklı açıklama çerçevesi sunuyor. İlki, öğrenilmiş çaresizlik modeli. Yetmişlerin ses getiren araştırmacılarından M. Seligman, köpeklerle yürüttüğü deneyde (o zamanlar etik kurallarımız vardı ama yoktu!) kaçamayacakları bir kafesteki hayvanlara elektrik şoku verir, kaçmaya çabalarlar, uğraşırlar, kaçamazlar ve baştaki hareketli, enerjik, problem çözmeye odaklı köpekler yavaş yavaş apatik, tepkisiz, eylemsiz bir vaziyete bürünürler. Deneyin ilerleyen fazında kafesin bir duvarı kaldırılır, artık isteyen kaçabilir, yerinden kalkması yeterlidir ama onca acıya maruz kalmış ve kaçamamış köpekler yerlerinden kalkmazlar bile. Kaçamayacaklarından değil, kaçamayacakları inancı yüzünden. Bu öğrenme süreci insanlarda da benzer şekilde işler. Şiddete

SERA ataman 2020
Mehmet Ali & Akşamsefası
Sera Ataman

"*Ama eylemlerimizi, duygularımızı ve tutumlarımızı uyumlu hâle getirmeye ihtiyaç duyan zihnimiz, tutarlılık peşindedir. 'Bilişsel tutarlılık ilkesi' deriz buna da. İnancımıza kanıt arar, yaşadıklarımızı, eylemlerimizle ve duygularımızla uyumlu hâle gelecek şekilde çarpıtırız.*"

maruz kalan birçok kadın da kaçamayacağını öğrenmiştir ya o ilişkide ya geçmiş ilişkilerde ya da büyüdükleri evlerde. Kaçamayacağına inanmak, kaçmaya koşulların elverişli olmamasından çok daha vahimdir. Gidemeyen kadın, ya "seviyorum" der ya günün birinde işlerin düzeleceğine inanmaya çalışır. İkna da eder kendisini çoğunlukla, bir sonraki şiddet epizoduna kadar... Sevgi, aşk böyle bir şey değildir oysa ki, ama eylemlerimizi, duygularımızı ve tutumlarımızı uyumlu hâle getirmeye ihtiyaç duyan zihnimiz, tutarlılık peşindedir. "Bilişsel tutarlılık ilkesi" deriz buna da. İnancımıza kanıt arar, yaşadıklarımızı, eylemlerimizle ve duygularımızla uyumlu hâle gelecek şekilde çarpıtırız. Sadece şiddete uğrayan bireyler değil hepimizin gerçekliği algılayışı böyle ufak tefek, bazen de devasa çarpıtmalardan maluldür. Şiddete uğrayan kadın da ilişkinin içinde kalışına meşru dayanak olacak kanıtları büyüteçle arar bulur. Aslında durumun o kadar da vahim olmadığına, gidilecek kadar kötü olmadığına ve en acısı, sevilmenin böyle bir şey olduğuna ikna eder kendini. Zaten ömrümüz boyunca bize atanan toplumsal cinsiyet rollerimizin de öngördüğü bu değil midir? Sabırlı, vefakâr, cefakâr, idare etmeyi bilen, yuvayı yapan gariban kuşçuk!

Öğrenilmiş çaresizlik ve bilişsel tutarlılık ilkesinden, bakışlarımızı analitik/dinamik psikolojiye çevirirsek, söz konusu sorumuza daha karmaşık cevaplar bulabiliriz. Geçmiş travmatik deneyimleri tekrarlamak gibi bir mekanizmadan söz edebiliriz mesela. Psikolojik travma literatürüne göz attığımızda örseleyici benzer ilişki dinamiklerini yineleyen bireylerin, bunu yarı bilinçli yarı bilinç dışı bir şekilde neden gerçekleştirdiklerini anlamaya yaklaşabiliriz. Zihin aslında hazmedilemeyen bir lokmayı tekrar tekrar çiğneyerek sindirmek ister gibi aynı senaryoyu sahneleyecek seçimleri yinelememizi sağlar. Böylece, belki bu sefer hazmederiz olan biteni. Buna "yineleme zorlantısı" (repetititon compulsion) ya da "tekrar canlandırma" (reenactment) denir. Çıkmaz sokağa tekrar tekrar girip bu sefer çıkmasını ummak gibi de değerlendirilebilir bu. Zihin oraya takıldığı için, aynı ilişki dinamiğini tekrar kurgulamamızı sağlar ki bu sefer çözüm bulup üstesinden gelebilelim (mastery). Ama işte çıkmaz sokak, kaç kere girsen çıkmaz. Daha güncel nöropsikoloji-travma çalışmaları açıklama modelleri, travmatik yaşantıyı işlemlediğimizde artık orijinal travmatik deneyimin bugünü etkilemediği üzerinedir. Geçmişte şiddete maruz kalan bireyler de bu orijinal travmayı tekrarlama davranışı göstererek olan biteni yeniden işlemleme adına işlevsellikten uzak bir çaba göstermektedirler. Yine çiğneye çiğneye, hazmedilemeyeni hazmetme/işlemleme (processing) gayreti ve ne yazık ki yeniden travmatizasyonla ilerleyen sonuçsuz/sonsuz bir çaba...

Nesne ilişkileri ve daha güncel şema terapi yaklaşımlarının da odağında temel "bağlanma" ilişkilerimizin, yetişkin yakın ilişkilerimiz için bir şablon model oluşturduğu kabulü var. Biliyoruz ki, biz memelilerin erken dönemde bakım verenle kurduğumuz ilişki hayatta kalmamız için en temel ihtiyaç. Bu ilişkinin niteliği daha sonrasında duygu düzenleme, bellek, öğrenme gibi birçok psikolojik süreç kadar fizyolojik işleyişimizi de etkileyen çok önemli bir zemin teşkil ediyor. Kabaca şunu söyleyebilirim: İlk bağlanma ilişkisinde güvende hissetmeyen bireyler, daha sonrasında yetişkinlikte, romantik ilişkilerde aynı güvensizlik duygusunu yaşamaya devam ediyorlar. Partner seçimleri de karşılarındaki kişiyi nasıl gördükleri de o ilişkide kendilerini nasıl gördükleri de bu temel ilişkinin niteliğinden etkileniyor. Sanki zihinde bir şablon var; ben kendimi evvel zamanda değersiz ve sevilmeyen biri olarak yaşadıysam ve karşımdakini şefkatle beni ısıtan, besleyen bir bakım veren olarak deneyimlemediysem, yetişkinlikte de ya bana böyle hissettirecek, bu niteliklerde partnerleri çekici buluyorum ya da karşımdakini bu özelliklere sahip bir birey olacak şekilde yanlılık-

larla değerlendiriyorum. Bu içinden çıkılmaz trajik döngü de kadının neden tekrar tekrar aynı acıları yaşayıp da ilişkinin içinden çıkamadığını açıklayabilecek bir diğer neden gibi. Bildiği iklim o, bildiği kendilik o, bildiği sevgili maalesef o…

Terapi odamda şunu da görüyorum: Tekrar tekrar şiddete maruz kalmış travmatize bireylere, nazik, kendisine değer veren, saygı duyan, makul tabiatlı partnerler genellikle cazip gelmiyorlar, bazen de inandırıcı bulunmuyorlar. Oysa ki kötü davranan, belirsizlikle ve tutarsızlıkla soslandırdığı "Issız Adam" havasını estirenler daha cazip gelebiliyor. "Şema kimyası" diyenler de var buna. Hatta genellemelere sıcak bakmasam ve her bireyin kendi hikâyesi ve kavram dünyası dâhilinde değerlendirilmesi gerektiğini savunsam da biraz daha ileri giderek meşhur "Bad Boy" cazibesinin de aslında narsisistik özellikler taşıyan, sosyopat kişilik özellikleri gösteren bireylerin ifade etmeye çalıştığım dinamiklerden ötürü kadınlara çekici gelmesinden ibaret olduğunu da söyleyeceğim.

Şöyle toparlamak isterim düşüncelerimi, öncelikle "Ben olsam şöyle yapardım..." diyerek ulaşılacak bir çözüm yok. Beyan esastır, kadın "tamam" dediyse tamamdır. Destek olalım, dinleyelim, cidden alalım. Karşımızdakine akıl vermekten önce neye ihtiyacı olduğunu sormakla başlayabiliriz. Kız kardeşliği çocukluktan itibaren teşvik edelim: "Ya hep beraber ya hiçbirimiz!"

Burada bahsettiğim açıklamalara dair sınırlılıkların da son derece farkındayım. Öncelikle, başta da belirttiğim gibi siyasi ve toplumsal boyutu tartışma çerçevemin dışında bırakarak -biliyorum ki mümkün değil- bireyin intrapsişik dinamikleri üzerinden bir açıklama kurmaya çalıştım. Oysa ki, patriarkanın şiddeti üreten ve bekasını üzerine inşa etmiş olduğu, iliklerimize kadar işlemiş, gerek toplumsal cinsiyet, gerek güç-iktidar söylemlerini göz ardı ederek şiddet ve şiddetten kaçış-kaçamayışı konuşmak laboratuvar ortamında nesnemizi incelemeye benziyor. Böyle bakınca da sosyal psikolojinin, sosyolojinin, antropolojinin, kadın çalışmalarının, siyaset biliminin ve etiğin konuya getirdiği zengin ve derinlikli açıklamalardan mahrum kalıyoruz. Kadının şiddet içeren ilişkiden neden çıkamadığını düşünürken, sadece klinik psikoloji disiplininin bize sağladığı kavramsal araç gereç ve kuramsal çerçevenin içinde kalmaya çalıştım; meramım budur. Kadın yerine birey desem de cümleler anlamını kaybetmez diye düşünüyorum; biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve yönelimlerden bağımsız birden fazla bireyin olduğu her etkileşimde şiddetin ortaya çıkması beklenir çünkü. Diğer önemli sınırlılık da şuradan geliyor; psikiyatri ve klinik psikoloji tanılama ve etiketlemeye soyunduğu andan itibaren, yukarıda atıfta bulunduğum güç-iktidar söylemlerinden asla bağımsız değildir. Kurban sözcüğünden ve bozukluk demekten kaçınıp, aktarmaya çalıştığım açıklamaları insanlık durumları olarak görüyorum. Şiddete maruz kalmak, bu döngüden çıkamamak kadının suçu ya da sorumluluğu değildir. İnsan zihni tutarlılık arar, dış gerçekliği kendi zihninde mevcut araç gereç ve çerçeve ile anlamlandırmaya çalışır. Bunu yaparken de kaçınılmaz olarak kör noktalar ve yanlılıklardan muzdariptir.

Şiddete maruz kalmak, bu döngüden çıkamamak kadının suçu ya da sorumluluğu değildir.

Bahsettiklerim son derece kabaca yorumlar, klinik psikolojide yorumlarımız toptan değil kişiye özeldir. Burada değindiğim açıklama çerçeveleri size aşina geldiyse, kendi yolculuğunuzu bir uzmanla yapmayı denemenizi öneririm. Hızlı çözüm/çare yok, kişisel gelişim veya koçluk akıl verir, sonra o emanet akılla ortada kalıverir insan. Psikologlar olarak kimseye "Çık oradan" demiyoruz; kişinin oradan çıkmasına mâni nedenleri görmesine ve alternatif aksiyon becerileri geliştirmesine vesile olmaya çalışıyoruz. Eğer sizin ya da bir yakınınızın risk altında olduğunu düşünürseniz, terapiden de önce ilk iş, güvenliği sağlamaktır: 6284 sayılı kanundaki önleyici koruyucu tedbirlerden yararlanmak üzere en yakın kolluğa başvurun. Alo 183 hattını arayın, kendiniz şiddete hedef olmasanız da şiddete uğrayan bir kadını bildirmek için de arayabilirsiniz. Yaşadıklarınızı mutlaka birilerine anlatın, kayıt altına alın. 'Bir tuhaflık var' hissi genelde doğru işarettir, iç sesinizle teması yitirmeyin. Ama ne olur, ciddiye alın, çok acı ve dönüşü imkânsız öykülerin içinde sıkça "Bu kadar olabileceğini tahmin etmedim/etmedik"ler var.

İçsel dinamiklerinizi fark etmek, farkında olmak, içgörü kazanmak çok kıymetli, ancak bazen vakit dar, aksiyon almak lazım. Ümit her zaman var ve insan çok kuvvetli bir varoluşa sahip. Çıkışı göremeseniz bile bir yerlerde çıkış var. Yardım istemekle başlıyor kurtuluş.

CİNSEL ŞİDDET:
MİTLER VE GERÇEKLER

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Cinsel Şiddet Nedir?

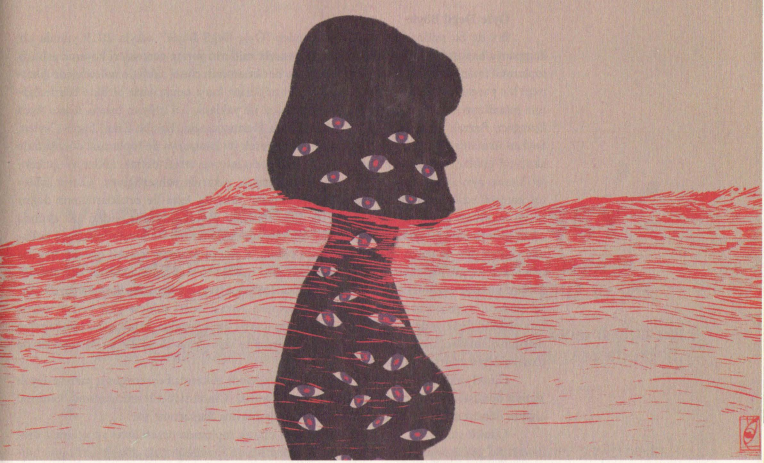
Cinsel şiddet bir kişinin onayı olmaksızın ya da onayı inşa edilerek gerçekleştirilen her türlü cinsellik içeren eylemi ve teşebbüsü tanımlar. Kişinin onay veremeyeceği durumlar arasında alkol ya da uyuşturucu etkisi altında olmasını, ilaç vb. maddelerle direncinin kırılmasını sayabiliriz. Aynı zamanda zihinsel ya da bedensel engelli bireylerin, hastanede ya da evde yatan bilinci kapalı olan hastaların, çocukların ya da hayvanların onaylarından söz edemeyiz.

Cinsel şiddetin nedeni güç ilişkileridir. Asimetrik güç ilişkisi bulunan bireylerin cinsel şiddete maruz bırakılması daha olasıdır. Bu nedenle toplumsal cinsiyet asimetrisi ve eşitsizliği, toplumsal cinsiyet kalıpları, cinsiyetlere dayalı ayrımcılıklar toplumsal cinsiyet temelli şiddetin oluşmasına neden olur. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet aşağılama, alay etme, dışlama, tehdit etme, baskılama gibi davranışlarla başlasa da kişinin yaşamını tehdit eden noktaya da varabilir ve hak ihlalidir. Cinsel şiddet tanımında yer alan onay ve onay inşası kavramları bu nedenle cinsel şiddeti tanımlarken temelde kullandığımız iki kavram. Onay, kişinin belli bir davranışa özgür iradesiyle sözlü veya bedensel izin vermesidir. Onay inşası ise belirli bir cinsel davranışa "hayır" diyen bir kişinin "hayır"ını "evet"e çevirmek için fiziksel zorlama içermeyen tüm ikna yöntemlerini kapsar. Yani ısrar, hediyeler, kişinin kendisini suçlu hissetmesini sağlama, duygusal tehditler, maddi destekler, ikramlar, yalan söyleme, birliktelik üzerine verilen güvenceler onay inşasına girer. Arzu ve onay birbirine karıştırılmamalıdır. Bir kişiyi ya da cinsel davranışı arzulamak, o davranışa onayınız olduğu anlamına gelmez. Her birey cinsiyetinden/cinsel kimliğinden bağımsız olarak, cinsel davranışlara onay vermeyi veya vermemeyi seçer. Onayın inşa edilmesi, bu seçimlerin bulanıklaşmasına ve hayatta kalanın maruz bırakıldığı şiddeti çok sonra fark etmesine sebep olabilir. Onay ve onay inşası üzerine düşünmek kendimizi ve birbirimizi dinleme, iletişim kurma, bilgilerimizi değil duygularımızı anlama ve ifade etme, sınırlara saygı gösterme üzerine bir güçlenme ve özgürleşme sürecidir.

Arzu ve onay birbirine karıştırılmamalıdır. Bir kişiyi ya da cinsel davranışı arzulamak, o davranışa onayınız olduğu anlamına gelmez.

Neleri kapsar, türleri nelerdir?

Cinsel şiddet çatı bir kavram olarak düşünülebilir. Medyada ve gündelik hayatta en çok cinsel taciz, cinsel istismar, tecavüzü duysak da cinsel şiddetin aslında akran zorbalığından mobbing'e kadar onlarca türü var. Kamusal ya da dijital ortamda musallat olma, ısrarlı takip, flört şiddeti, yakın partner şiddeti, kamu görevlileri ya da meslek uzmanları tarafından gerçekleştirilen cinsel şiddet biçimlerini ilk anda sayabiliriz. Cinsel şiddetin sadece bireylere yönelik değil, güç ilişkileri üzerinden dezavantajlı gruplara yönelik olması da söz konusu. Kitlelere yönelik cinsel şiddet türleri arasında; savaş coğrafyalarında görülen savaş tecavüzleri, toplu kısırlaştırma operasyonları, lezbiyenlere yönelik homofobik tecavüzler, ya da zorla evlendirmeler, translara yönelik zorunlu kısırlaştırma ameliyatları, çocukların evlendirilme yoluyla ekonomik, fiziksel ve cinsel istismarı, üreme haklarının kontrol altına alınması, kürtajın yasada veya fiilen yasaklanması, çocuklara yönelik kültürel sünnet ritüelleri, interseks bebeklere yapılan cinsiyet atama ameliyatları, farklı ırkları ve kültürleri aşağılayıcı cinsel şiddet içeren tezahüratlar, küfürler ve ritüeller, futbol fanatizmi üzerinden cinsel şiddet söylemi ve ritüelleri, engellilere yönelik cinsel şiddet, hayvanlara yönelik cinsel şiddet ve istismar sayılabilir.

Didem Dağbağlı

Mitler & Gerçekler

Her toplumda cinsel şiddetle ilgili yanlış inanışlar bulunuyor, biz bunlara mitler diyoruz. Yanlış inanışların bir kısmı bazen iyi niyetli saiklerle kullanılsa bile cinsel şiddetle mücadelede engeller oluşturur. Örneğin, insanlar bu yanlış inanışlar nedeniyle cinsel şiddetin gerekçelerini sorgulayabilir, mağdura yönelik suçlayıcı bir yaklaşım kullanabilir ya da faili koruyabilir. Mesela bu mitlerden biri cinsel şiddetin cinsel açlıktan, erkeklerin cinsel arzu ve dürtülerini kontrol edememesi yüzünden meydana gelmesi ile ilgili düşünce. Cinsel şiddetin nedeninin kontrol edilemeyen dürtüler olmadığını biliyoruz. Cinsel şiddet cinsellikle ilgili değil, güç ilişkisi ile ilgilidir. Bireyi küçük düşürmek, cezalandırmak, kontrol etmek veya üzerinde baskı kurmak için cinsellik araç olarak kullanılır. Bu nedenle bir ikinci mit, cinsel şiddetin kimyasal veya cerrahi kastrasyon (hadım) ile önlenebileceği miti. Tecavüz hadım yoluyla önlenemez. Ayrıca hadım bireyin vücut bütünlüğüne zarar veren bir hak ihlalidir, yani bireyin hayatını ve beden bütünlüğünü korumakla yükümlü olan devletin böyle bir ihlali gerçekleştirmesi söz konusu olmamalıdır. Cinsel şiddet faillerinin sapık ya da pedofil olarak nitelendirilmesi de başka bir mittir. Cinsel şiddeti uygulayanların hasta kategorisinde değerlendirilmesi suçu işleyenleri uçsallaştırmaya neden olur, aksine failler ne sapıktır ne de canavardır, gündelik hayatta karşılaşabileceğimiz sıradan kişilerdir. Ayrıca her pedofil, çocuğa cinsel istismar gerçekleştirmez.

Cinsel şiddet cinsellikle ilgili değil, güç ilişkisi ile ilgilidir.

Yine hemen hemen her toplumda çocukların cinsel istismarı hakkında yaygın yanlış inanışlar bulunduğunu da söyleyebiliriz. Bu inanışlar birbirini besleyerek büyür ve cinsel istismarla etkin mücadelede engeller oluşturur. Cinsel istismar konusunda toplumda var olan sessizliği kırmak için ilk adım, doğru bilgi ve yaklaşıma sahip olmaktır. Yetişkinler; cinsel istismarın kapsamı, sebepleri ve etkileri ile ilgili doğru ve bilimsel bilgiye sahip olmalı ve istismarın önlenmesinde sorumluluk almalıdır.

Hazırladığımız bu listede[1] çocuğa yönelik -özellikle temas içeren- cinsel istismar türlerine dair yaygın yanlış inanışları ve neden yanlış olduklarına dair açıklamaları okuyacaksınız. Cinsel istismar denilince akla çoğunlukla temas içeren türler geldiği için mitler de bu istismar türleri etrafında toplanıyor, yine de cinsel istismarın temas içermeyen türleri de olduğunu unutmayalım.

Öyle Değil Böyle

Biz de bu mitler ve gerçeklere istinaden "Öyle Değil Böyle"[2] adıyla 2019 yılında bir kampanya başlattık. Bu farkındalık kampanyasında mitlerin yerine gerçekleri koyarak aslında toplumsal farkındalığın artmasını ve toplumun her kesiminin cinsel şiddetle mücadelede çözümün bir parçası olmaya çağırdık. Cinsel şiddet mitlerine karşı sanatçılarla birlikte belirlediğimiz mesajların olduğu posterlerimiz ve videomuz ile yaklaşık 3,5 milyon insana ulaştı. Ayça Damgacı, Berrak Tüzünataç, Ceren Moray, Esra Dermancıoğlu, Hasibe Eren, Laçin Ceylan, Seyhan Arman ve Tülin Özen çağrımıza kulak vererek bu kampanya ile toplumsal dönüşümde aktif rol aldılar. Kampanyamızın posterlerinde mesajlarımız temel olarak mitler ve gerçekler olarak ayrıldı. Örneğin, Ayça Damgacı'nın mesajı yukarıda bahsettiğimiz "Cinsel şiddetin kontrol edilemeyen dürtülerden kaynaklanması" mitiydi. Ayça ile ortaklaştığımız doğru mesaj ise cinsel şiddetin öğrenildiği, yani önlenebileceği mesajı oldu. Bu mitleri ana akımda çıkan haberlerden tarayarak oluşturduk. Tüm toplumu ilgilendiren bu sorunu medyada kullanılan hatalı dile de temas ederek konuşmuş olduk. "Koskoca profesör yapmış olamaz, hayatta inanmam" yaygın söylemine karşılık gerçekte olanı yazdık: Herkes cinsel şiddetin faili olabilir. Kişinin statüsü, sosyo-ekonomik durumu, akademik kariyeri, medeni durumu, cinsiyeti cinsel şiddetin uygulayıcısı olmadığı anlamına gelmez. Ayrıca cinsel şiddete yine herkes maruz bırakılabilir. Türkiye'de erkeklerin cinsel şiddete maruz bırakılmadığı, bırakılsalar bile bundan mağdur olamayacakları gibi yanlış bir inanış/varsayım var. Oğlan çocukları ya da erkekler de cinsel şiddete maruz bırakılabilir.

Cinsel şiddetle mücadelede toplumsal algının dönüşümüne ve onay kültürünün yaygınlaşmasına ihtiyacımız var.

Cinsel şiddetin önlenmesinde ve etkin mücadelede yukarıda bahsettiğimiz mitlere dayalı algının dönüşümünün önemli etkisi olacağını biliyoruz. Cinsel şiddetle mücadelede toplumsal algının dönüşümüne ve onay kültürünün yaygınlaşmasına ihtiyacımız var.

Çünkü şiddet dili ve davranışları sosyal olarak toplumda öğreniliyor ve yeniden üretiliyor. Bu yaklaşımın izlerini medya başta olmak üzere toplumun pek çok alanında görebiliriz. Bu açıdan baktığımızda, medyanın dönüştürücü rolünü hem okur/yazarlar olarak hem de medya çalışanları olarak tekrar ele almamız gerekiyor. Cinsel şiddete yönelik algıyı kırmak için medya çalışanlarının dillerini sorgulamaları ve süregelen yanlış haber dilini dönüştürmeleri çok önemli. Çünkü dil insanlar arası iletişimi sağlayan bir araç ve yaşayan bir varlık. Medyada cinsel şiddeti haberleştirirken kullanılan görseller de bu dilin bir parçasıdır. Cinsel şiddet haberlerinde çoğunlukla mağdur suçlayıcı, maruz bırakılan kişiyi kurbanlaştıran ya da suçlayan görseller kullanıldığını görüyoruz.[3] Oysa ki cinsel şiddet toplum sorunudur, cinsel şiddetle mücadele mümkündür. Görsellerin toplumsal dönüşüm için bireyi mücadeleye çağıran ya da hayatta kalanı mağdurlaştırmayan, kurbanlaştırmayan nötr görseller olması hak temelli bakış açısının oluşmasına yardım eder. Güçlendirici ve hak ihlali yaratmayan, şiddeti yeniden üretmeyen görsellerin yaygın olmadığının farkındayız. Bu nedenle medyada cinsel şiddet haberlerinde kullanılması için güçlendirici ve hak ihlaline sebep olmayan fotoğrafların yer aldığı csgorselarsiv.org adıyla bir siteyi erişime açtık.

Tüm bunlara ek olarak, bireysel çabaların yanında şiddeti durdurmada ve önlemede tabii ki devletin de sorumluluğu var. Türkiye'nin imzacısı olduğu uluslararası anlaşmalar bu nedenle de önemli. #İstanbulSözleşmesiYaşatır dememizin altındaki neden, İstanbul Sözleşmesi'nin cinsel şiddeti ve toplumsal cinsiyet temelli şiddeti önlemede devlete yükümlülük vermesi. Koruyucu-önleyici yaklaşımı ve cinsel şiddet sonrası destek mekanizmalarını geliştirmek devletin sorumluluğu. Kapsamlı cinsellik eğitimi, farkındalık eğitimi gibi önleyici çalışmalar devletlerin asli görevi. Bu görevlerin yanında şiddete neden olan eşitsizlik, eşitsiz koşullar varsa devletin müdahale etmesi ve bu koşulları düzeltmesi gerekir. Bu koşullar bir kültürü de içerebilir. Devlet bu kültürü değiştirmekle de yükümlüdür.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak cinsel şiddetin, onu besleyen toplumsal algının ve dilinin dönüşmesiyle önlenebileceğini söylüyor ve Türkiye'de cinsel şiddetin azalması için toplumun her kesimini çözümün bir parçası olmaya çağırıyoruz.

[1]https://cinselsiddetlemucadele.org/2020/05/18/cocuga-yonelik-cinsel-istismar-tanimi-ve-farkli-turleri/
[2]https://cinselsiddetlemucadele.org/2019/11/13/cinsel-siddete-karsi-oyle-degil-boyle/
[3]Cinsel şiddet haberlerinde doğru dili ve haber çerçevesini oluşturmak üzere hazırladığımız, "Cinsel Şiddet Alanında Hak Temelli Habercilik" içeriklerimize buradan erişebilirsiniz: https://cinselsiddetlemucadele.org/yayinlar/cinsel-siddet-alaninda-hak-temelli-habercilik/

CİNSEL ŞİDDETLE MÜCADELE İÇİN YAPABİLECEĞİNİZ 10 ŞEY

CİNSEL ŞİDDET; AİLE, AKRANLAR VE KÜLTÜR YOLUYLA ÖĞRENİLİR, AYNI ZAMANDA ÖNLENEBİLİR DE. İŞTE YAPABİLECEĞİMİZ 10 ŞEY;

1. Çocuğunuz televizyonda şiddet içeren bir sahne gördüğünde kanalı değiştirmek yerine, bunun hakkında konuşun. Eleştirel düşünmesi için onu cesaretlendirin.
2. Bugün bir arkadaşınızı kıyafeti veya dış görünümü yerine, iyi yapabildiği şeylerle ilgili övün.
3. "Adam gibi yap", "kız gibi kırıtma", "erkekler ağlamaz" gibi sözler söylemeyin. Bunları duymak herkesi yaralar.
4. Herhangi birine karşı tehdit edici, ayrımcılık ve şiddet içeren sözler duyduğunuzda bunları sineye çekmeyin. Tepkinizi gösterin.
5. Çevrenizdeki insanlardan duygusal, fiziksel ve cinsel şiddete göz yummadıklarını belirten güçlü mesajlar vermelerini isteyin.
6. Hayatınızdaki kız çocuklarını daha güçlü, oğlan çocuklarını da daha duyarlı olmaları yönünde cesaretlendirin.
7. Eğer çocuklar sarılmanızı veya öpmenizi istemiyorsa, onların bedenleriyle ilgili karar verme hakkına saygı duyun ve ısrarcı davranmayın.
8. Toplumsal cinsiyet rolleri kendi ilişkilerinizde nasıl ortaya çıkıyor? Sorgulamaya ve değiştirmeye kendi yaşamınızdan başlayın.
9. Toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen paylaşımlarda bulunmak için sosyal medyayı kullanın. Daha fazlasını öğrenin.
10. Cinsel şiddetle mücadele üzerine çalışan kişileri, sunum yapmaları için çalıştığınız yere veya okulunuza davet edin.

WWW.CİNSELSİDDETİLEMUCADELE.ORG

f CİNSELSİDDETİLEMUCADELE CS_MUCADELE CİNSELSİDDETİLEMUCADELEDERNEĞİ

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Mehmet Ali & Akşamsefası

MEDYADA VE KURMACADA KADIN DÜŞMANLIĞI, DİLİN KEMİĞİ, DEĞİŞEN ŞEYLER

"Erkekler kadınların onlarla dalga geçmesinden korkuyor. Kadınlar da erkekler tarafından öldürülmekten." Büyük romancı Margaret Atwood'a ait bu söz, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökenlerine dair çarpıcı bir noktayı, çok net anlatıyor. Alaycı bir gülüş, öylesine söylenmiş bir söz, sofraya konan çorbanın arzu edilenden soğuk ya da sıcak olması bile bir kadının bir erkek tarafından öldürülmesine neden olabiliyor. Bu "uyduruk" nedenler, öfkenin ardında yatan büyük korkuyla beraber şunun da göstergesi: "Erkeği çıldırtan kadın", yargı süreçlerinden kurmaca metinlere, haberlerden reklamlara sistemin, kültürün tüm araçlarıyla eril şiddet lehine canlı tutulmakta diretilen çarpık bir imgeden başka bir şey değil.

Canını yitiren, şiddet gören, sesini kimselere duyuramadığı bir cehenneme hapsedilen her kadın, bize şunu anlatıyor: Kadına şiddetin kabul edilebilir hiçbir gerekçesi yok. Hafifletici bir sebep yok. Erkeğin "varsayılan çıldırma hakkı" ortadan kalktığında bu çıplak gerçekle baş başa kalıyoruz. Bunu görmeyi bu denli engelleyen, şiddetin yoluna gerekçeli taşlar döşeyen şey, toplumun ve kültürün tüm alanlarına hâkim, kökü çok derinlerde yatan kadın düşmanlığı. Sadece erkeklere değil kadınlara da hemcins rekabeti, hemcinslerini sevmemek (aslında kendini sevmemek), kendini daima erkek arzusu, beğenisi lehine şekillendirmek öğretiliyor. Bu yaygın, görünmez iş birliği nedeniyle de eşitsizliğin önüne geçmek çok zor oluyor. Ortadaki büyük haksızlıkla mücadele edebilmek için önce onu öğretilmiş gerekçelerinden soyup görünür kılmak gerekiyor.

Şiddeti üreten korku, çift yönlü. Erkekler de kadınlardan korkuyor. Erkek şiddetinin, bir odada iki kişi yalnız kaldığında, sosyal maskeler düşünce ortaya çıkan o büyük öfkenin arkasında ondan da büyük bir korku var. Gücünü, ayrıcalığını yitirme korkusu. "Tanıyorum, yapmaz" cümlesi bu nedenle çok tehlikeli. Birinin bir yakınlık seviyesinde neler yapabileceğini tam olarak bilmek için onunla o yakınlık seviyesinde olmak gerek. Sosyal alanda, işyerinde gayet barışçıl ve kendine hâkim bazı erkekler, birlikte oldukları kadınlara karşı hiç de öyle olmayabiliyor. Bu seçmeli kontrol yitirme durumu, "öfke nöbeti"ni de hayli şüpheli kılıyor. Kendini o derece kontrol edemeyen birinin bu semptomları başka yerlerde de daha sık göstermesi beklenirdi. Sadece bu türden bir yakınlıkta gösteriyorsa bunun birbiriyle bağlantılı iki nedeni vardır: Bir kadınla yakınlığın kendisine duyulan ve öfke patlaması biçiminde ortaya çıkan derin korku ve yaptığının yanına kâr kalacağı bilgisi. Haberlerden sosyal medyaya dil, şiddete gerekçe üretme yollu iş birliğini sürdürdüğü sürece de aşılamayacak bir bilgi bu...

Kadına şiddete romantik gerekçeler üretmek de çok yaygın. Mizojininin kökenlerini daha çok duygusal ilişkiler alanında inceleyen Maurice Daumas, *Kadın Düşmanlığı* adlı kitabında romantik aşk ve getirdiği bağların kadın aleyhine nasıl da kullanıldığının altını çiziyor. Tehlike hep sokaktaymış gibi gösterilirken bir kadının bir yabancıya kıyasla yakın çevresindeki bir erkek tarafından dövülme, taciz edilme riski çok daha yüksek. "Erkeklerin sergilediği sevecenlik, temel bir sorunu, kadınlardan duydukları korkuyu maskeliyor ki bu korku erkek egemenliğinin kökleriyle hiç de bağlantısız değil," diyor Daumas.

İyicil olmayan niyetlerle kadına tahsis edilmiş duygusal alanın korunurken dönüştürülmesi ve özgürlüğe, eşitliğe sahip çıkıldığı ölçüde aşka da doğru yerden sahip çıkmak bana göre kadın mücadelesinin önemli cephelerinden biri. Hem hayatı hem de aşkı savunacağız, çünkü tüm çelişkileriyle bu mümkün ve insanca. Romantik bağları kadını köleleştirip kendini koruma araçlarını elinden alan bir eşitsizlik alanı olarak değil, hayatı güzelleştiren, besleyen, çatışmalı da olsa "mümkün bir eşitlik alanı" olarak görmeyi öğrenmek gerek.

Toplumsal değişikliklerin, en çok da yılmayan kadın mücadelesinin etkisiyle haberlerden kurmaca metinlere, aşk anlatısı ve dil de değişiyor. Değişim çok yavaş ama gözle görülür. Ünlü bir kadının kendisinden 15 yaş küçük biriyle aşk yaşadığı bilgisini bu konudaki toplumsal ayıplamayı arsızca kaşıyacak biçimde veren bir magazin haberi, eskisine oranla daha sık eleştiriliyor artık sosyal medyada. "Ne var ki, erkekler bunu her gün yapıyor, size ne/bize ne?" sesleri yükseliyor. Kendisi de ünlü bir kadın figür, X erkeğin eşi olarak lanse edildiğinde buna mutlaka yaygın bir tepki gösteriliyor. Filmlerde ve dizilerde kadın hikâyelerine, kadın karakterlere eskisinden daha çok yer veriliyor. En önemlisi de eril şiddetin, cinayetin, tacizin savunulur bir yanının, gerekçesinin olmadığına dair adil tavır, çok değil, beş yıl öncesine oranla bile hayli yaygınlık kazanmış durumda.

Tüm bunlar bir iyiye gidişin göstergesi ama tablo hiçbir alanda tozpembeliğin yanından geçmiyor. Alınacak yol uzun ve zorlu. Kazanımların bir kısmı da göstermelik ki bu bile kulağa geldiğinden iyi ama yeterli değil. Dizilerde, kurmaca metinlerde kadın hikâyelerine yer vermek gerektiği bilgisi, bunun iyi yapılacağının garantisi değil. Ana karakterin kadın olduğu her hikâye, "kadın hikâyesi" değil. Bazı kadın hikâyeleri oldukça eril. Öyle olmasaydı porno film yönetmenleri de "Süper bir kadın hikâyesi çekiyorum abi, her karede kadınlar var," diye hava atabilirdi! Hikâye-

Merve Yiğit

nin, dramatik amacın ne yönde örgütlendiği, kadınların aşk dışında bir alanda varlık gösterip göstermediği, birbirleriyle neler konuştukları, ne iş yaptıkları ya da yapmadıkları en az ekrandaki/perdedeki kadın varlığı kadar önemli. Bunu giderek daha iyi biçimde yapan filmler ve diziler var ama sayıca hâlâ az. Kadın yönetmenlerin sayısı giderek artsa da hâlâ erkek yönetmenlerin çok altında. Kadın ve erkek oyuncuların çoğu, benzer ağırlıktaki rollerden eşit ücret almıyor. Erkeğin kadını kolundan sürüklediği, romantik aşkı şiddetle kucak kucağa resmetmekte ısrarlı aşk anlatısı da gerektiği kadar değişmiş, çeşitlenmiş değil. Yine de tüm bunlar yakın geçmişe oranla çok daha fazla gündemde ve tasarım süreçlerinden izleyiciye, zihinleri daha çok meşgul ediyor. Bu önemli bir kazanım. İyi örneklerin sayısı arttıkça izlenirliğin en "çamur yerden", toplumsal bilinçaltına yerleşmiş egemen varsayımları kaşıyarak sağlanmasının şart olmadığı da anlaşılıyor. Biraz bilinç ve hassasiyetle, didaktik olmadan da ortaya iyi ve farklı ürünler çıkarılabileceği görülüyor. Hem adil hem "eğlenceli" hem de altı dolu içerikler üretmek, popüler kültürün her alanında mümkün.

Hikâyeler, haberler, yazılar gökten zembille inmiyor. Toplumla beraber şekilleniyor, değişiyor. Alımlayıcı tepkileri göründüğünden çok daha dönüştürücü bir potansiyele sahip. Ayrımcı, cinsiyetçi başlıkları bilinçli ya da bilinçsizce atan bir gazete bu konuda yüz bin kez uyarıldığında, hoşnutsuzluk "alkış"ın gözle görülür biçimde önüne geçtiğinde bir sonraki haberde "bir daha düşünecek"tir. Ünleri, imtiyazları ne olursa olsun, toplumun her kesiminden erkekler, hayatlarındaki kadınlara şiddet uyguladıklarında yaptıklarının yanlarına kâr kalmayabileceği bilgisiyle hareket ettiklerinde, çark çok yavaşça da olsa adalet lehine dönmeye başlamıştır. Adaletin tesisinin sosyal medya tepkileriyle sağlanmaya çalışılmasının yarattığı büyük riskler de var elbette. Yine de okurun, izleyicinin, klavye başında yorum yapanın kendi "söz"ünün ufak da olsa bir kıymet ve sorumluluk taşıdığını bilmesi, önemli.

Hayattan da aşktan da dili ve hikâyeleri şiddet aleyhine dönüştürme çabasından da vazgeçmememiz gerek. Hayatta iyilerin kazanması belki bundan daha uzak bir hayal ama "iyi anlatılmış hikâyeler" sonunda mutlaka kazanacak.

Mehmet Ali & Akşamsefası

Deniz Şengenç
Uçan Süpürge Vakfı Ekibinden Belgesel Yönetmeni

SİNEMADA KADIN EMEĞİNİ GÖRÜNÜR KILMAK

Çektiğiniz filmlerde güzel olmalıyız ana rollerden biri olmamız için. Sizin güzel dediğiniz güzel, sizin zayıf dediğiniz zayıf, sizin seksi dediğiniz seksi olmalıyız. Hep seksi. Çekici bir işçi kadın olmalıyız, çekici bir savaşçı prenses, çekici bir bilim kadını olmalıyız. Hep çekici, sizin çekici dediğiniz çekici. Dünyayı değiştirme hayalleri olan bir karaktersek senaryonuzdaki, mutlaka âşık olmalıyız, dünya bir yana âşık olduğumuz adam bir yana olmalı. Aciz, kırılgan, duygusal, hep himayenize muhtaç olmalıyız.

Kafamız, kafamızın içinde fikirlerimiz, fikirlerimizi yansıttığımız gözlerimizle temsil edilmek yerine kalçalarımızla var olmalıyız filmlerinizin afişlerinde. Sizden uzun olmamalıyız. Bir hata ile esas adamdan uzunsak bir platform kullanılmalı ki kafamızı geriye atalım, gözlerimiz yukarılara baksın esas adamın gözlerine kavuşmak için.

En iyi filmleri en iyi siz yönetirsiniz, biz yönetmeyi bilmeyiz. Bir konuyu bütüncül olarak düşünemez, bir dünya hayal edemez, filmlerimizde hayali bir dünya yaratamayız. En iyi kadrajı siz bilir, en iyi ışığı siz kurar, en iyi sesi siz alırsınız. Ekipmanlar çok ağırdır, bizim narin kollarımız taşıyamaz onları. Sabırlıyızdır. Çok sabırlı oldukları için kadınlar en iyi kurgucularıdır, diye demeçler verirsiniz. Hareket-ses senkronu, devamlılık, hikâye örgüsünü bildiğimiz için değil, sabırlı olduğumuz için naçizane iyi kurgucular olabiliriz. Bütçeyi de elbette oluşturamayız, yönetmeyi bilmediğimiz için bütçeyi de yönetemeyiz.

Siz fantezi dünyalarınızda bizlere roller biçerken biz yaşamaya çalışıyoruz, alnımızın teri, aklımızın fikri, hayallerimiz ve amaçlarımızla.

Filmlerde yarattığınız dünyada bize biçtiğiniz roller gibi gerçekler dünyamızda da roller verdiniz bize. Rolleri "kapmamız" için şartlar koştuğunuz gibi ekibinizde bulunabilmemiz için de koşullarımız vardı. Başarılı olmamız, hayallerimizin olması, çalışkan olmamız bu koşullara dâhil değildi.

Biliyor musunuz, bizim de ödememiz gereken faturalarımız var. Gelecek günler için emeklilik güvencesi, çalıştığımız her güne dair sigorta beklentimiz var. İnanır mısınız her gün yemek yemek, su içmek gibi ihtiyaçlarımız bizim de var. Siz fantezi dünyalarınızda bizlere roller biçerken biz yaşamaya çalışıyoruz, alnımızın teri, aklımızın fikri, hayallerimiz ve amaçlarımızla.

***

Toplumsal cinsiyet kavramı, bireyin atanmış cinsiyeti ile cinsel kimliğinin birbiriyle uyumlu olduğu varsayımına dayanır. Bu varsayımın bir sonucu olarak toplumsal cinsiyet rolleri ve bunlara bağlı olarak davranış kalıpları karşımıza çıkar. Toplumsal cinsiyet rolleri oyuncak seçiminden meslek seçimine kadar toplumun her alanında kişilerde belli davranış kalıpları yaratır; onlardan beklenen davranışları, kalıp rolleri ve yaşayış biçimlerini ifade eder. Toplumsal cinsiyet rolleri, içinde yaşanılan toplumdan etkilendiği için tam anlamıyla evrensel değildir, kültürden kültüre değişkenlik gösterebilir. Bireylerin toplum içerisinde farklılaşan rollerini, sosyal konumlarını, ekonomik ve politik güçlerini yansıtır ve aynı zamanda tüm bunları etkiler.

Uçan Süpürge Vakfı olarak, film festivallerine başlama gerekçemiz toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sinemaya/sinema sektörüne yansımalarına dikkat çekmekti. Son dönemde İstanbul Sözleşmesi tartışmalarının içindeyiz. Son üç dört aydır gece gündüz üzerinde toplantılar yaptığımız, 300 üzerindeki kadın örgütü ile birlikte mücadele ettiğimiz bir alan bu içinde bulunduğumuz tartışma ortamı.

Burasi Benim Yerim
Film Senaryosu
Yaza
Şahmeran Tarsuslu
Oyuncu
Artemis Aşık
Oyuncu
Kybele Aslan
Oyuncu
Mehmet Ali & Akşamsefası

Bu yıl 23. Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'ni çevrimiçi olarak gerçekleştirdik. Bizim tarihimizde de bir rekor kırarak 109 ülkeye ve yaklaşık bir milyon seyirciye ulaştık. Seyirci sayısını yaklaşık olarak söyleme sebebimiz kullandığımız platformlardan aldığımız istatistiki bilgilerin yalnızca filmlerin açılma sayısını gösteriyor olması. Oysa bilmiyoruz ki ekran karşısında kaç kişi vardı. Ama festival esnasında seyircilerimizin çekip bize gönderdikleri fotoğraflara dayanarak açılma sayısından daha fazla izleyen olduğunu söyleyebiliriz.

***

"Sinemadaki kadın emeğini görünür kılmak." 23 sene önce bu amaç ile bir süpürge uçmaya başladı Ankara semalarında. Kadınların filmlerinden oluşan seçkisiyle bu festival Türkiye'de bir ilk oldu. Dünyanın dört bir yanından kadın yönetmenlerin filmlerini Ankara'da seyircilerle buluşturdu. Kadın sinemacıların emeklerinin görünürlüğünü artırmak için Bilge Olgaç'a saygısı duruşu yaparak Bilge Olgaç Başarı Ödüllerini sundu ve her sene sunmaya devam ediyor. Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'nde Onur Ödülleri ve Genç Cadı Ödülleri ile sinemadaki kadın varlığının bayrak koşusu sahnede yapılıyor.

Uçan Süpürge, kısa film senaryo çağrıları, kısa film çekimleri, yönetmenlerle paneller, alanında uzman sinemacılarla atölyeler, kamera arkası kadınlar buluşmaları ile farklı yollar ve aynı amaçla kadın sinemacıları birbirleriyle ve seyircileriyle buluşturdu, her kadın sinemacı için ayrı bir yere sahip oldu. Her sene stajyer üniversite öğrencileri ve gönüllülerle, bir festival olmanın yanında bir okul oldu ve yıllarca olmaya devam edecek. Bilgi aktarımının yanında kameranın önünde ve arkasındaki kadınları ve sinemacı olmak isteyen gençleri birbirleriyle buluşturdu. Çalışkan, amaçlarının ve hayallerinin peşinde koşan her kuşaktan kadın sinemacıya bu buluşmalar şifa oldu. Bu kavuşmaların manevi değerinin tarifi çok zor. Belki özellikle son günlerde en çok özlediğimiz eylem ile tarif edilebilir bu manevi değer: Sarılmak. "Asla yalnız yürümeyeceksin," demek.

Hassasiyetlerimizin kolektif bir bilinçle hayat bulduğu mücadelemiz devam ettikçe, film setlerindeki taciz, mobbing, her türlü ayrımcılık engellenir.

Bu cümleleri hem gönülden Uçan Süpürgeli hem de bir belgesel yönetmeni olarak yazıyorum. Son iki senedir festivalin koordinasyonunda, mutfağında bulunan, ilk filmi Uçan Süpürge'de gösterilmiş bir kadın yönetmen olarak derin bir sevgiyle diyebilirim ki sarıldığımız her kadın sinemacı kocaman ailemizin bir parçası oldu. Dünyanın dört bir yanından filmler yapan kadın yönetmenler, festival direktörleri, sinema seyircileri ile buluştu, buluştuk. 22 Festivalde 5 kıtadan 18 Film festivali yapan dostlarımız ile buluştuk ağlarımız, bağlarımız güçlendi. Şili'de Las Tesis kadınları danslarıyla tecavüzcüleri parmakları ile gösterirken Şili'deki kadın sinemacı dostlarımızla tartışıyorduk, o coşkuyu an be an onlarla yaşadık. Beyrut'taki feci yangının haberini aldığımız anda, mesaj gruplarımızda Beyrut'taki arkadaşlarımıza gönderilen mesajlarda dayanışmayı gördük. Bunlar Uçan Süpürge Vakfı'nın kurduğu ağlar ile oldu.

Kadın yönetmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği hassasiyetiyle, çektikleri filmlerin sayısının artması, herkes için eşit, adil bir dünyanın her yerde her alanda yayılması bu filmlerin de katkılarıyla olsun ve Uçan Süpürge bu amaç için uçmaya devam etsin. Hassasiyetlerimizin kolektif bir bilinçle hayat bulduğu mücadelemiz devam ettikçe, film setlerindeki taciz, mobbing, her türlü ayrımcılık engellenir.

Uçan Süpürge Vakfı 24 yıldır, birçok ilkleri gerçekleştirdi. Türkiye'nin gündemine, çocuk gelinler, erken ve zorla evlilikler ile mücadele, yerel kadın muhabir ağları, kız çocuklarının güçlenmesi için örgütler arası koordinasyon vb. gibi konularda uzun ve biriktirilmiş bir tarihi taşımaktayız. Heyecanımızı sizinle de paylaşmak istiyoruz, 2021 yılında 25. yaşımızı kutlayacağız. Demokratiklik, eşitçilik, toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmak, dayanışma ve kolektif çalışmak ve şeffaflığı benimseyen ilkelerimizle nice 25 senelerce sizleri kadın sinemacıların birbirinden güzel filmleriyle buluştururken, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yolunda farklı platformlarda bulunmaya devam edeceğiz.

KAFKAOKUR okurlarını yeni bir 25 yılda yanımızda görmek isteriz. Sizleri bizimle dayanışma göstermeye ve bu yolu birlikte yürümeye davet ediyoruz.

Bizi www.ucansupurge.org.tr ve sosyal medya hesaplarımızdan takip edebilirsiniz.

Bizleri sizlerle buluşturan KAFKAOKUR'a, emeği geçen herkese çok teşekkür ederiz.

"Siyasi partilerde daha fazla kadın siyasetçi olmalı" ve "Kadınların siyasete katılımı toplumda olumlu etki yapar" diyenlerin oranında yıllar içinde büyük bir artış var.

Türkiye'de kadınların aktif siyasete katılımının artması hem erkek hem de kadınların çoğunluğunun katıldığı bir görüş. Ve yıllar içinde bu görüşe katılımda anlamlı artış var.

"Diyelim ki bir seçim sezonunda çok benzer özelliklere sahip bir erkek ve bir kadın cumhurbaşkanı adayı var hangisini tercih ederdiniz?" sorusuna verilen cevaplarda katılımcı kadınların %70'i, erkeklerin %34'ü kadın adayı seçeceklerini belirtmiş.

*Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi'nin 2016'dan beri her sene yaptığı "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması" sonuçlarından derlenmiştir. Bu yıl sonu itibarıyle araştırmaya 3074 kadın, 2947 erkek olmak üzere toplam 6021 kişi katılım göstermiştir. Araştırmanın tamamı için: gender.khas.edu.tr/tr/turkiyede-toplumsal-cinsiyet-ve-kadin-algisi-arastirmasi

Mehmet Ali & Akşamsefası

Seda Yılmaz

SOKAKLAR TEKİNSİZLEŞTİĞİNDE

"Ama hep arkamdan birileri geliyor sanıyorum," dedi Gecegezen Kızlar. "O kadar korkuyorum ki dönüp bakmıyorum bile."
Tomris Uyar

Kendimizi bulma ve özneleşme serüvenimizle hayatı deneyimlememiz arasında sıkı fıkı bir bağ var. Kadınlar açısından bunun bir mücadeleye dönüşmesi, toplumun kadınların keşfetme, ruhen boy atma ve genişleme arzularını tırpanlamasıyla ilgili. Biz dünyaları isterken, binlerce yıldır hüküm süren eril egemenlik, baskı mekanizmalarıyla dikiliveriyor karşımıza. Söz gelimi baba soyluluk gereği isimimizin ardına soyadının eklenmesiyle bilmem kimin kızı olarak başladığımız hayatımızı, vakti geldiğinde evlenerek bilmem kimin karısı olarak sürdürmemiz bekleniyor. Tekil bir birey olarak kabul göremiyoruz; illa erkek denen o yüceler yücesi cinsin himayesinde olmamız, kendimizi onunla beraber tanımlamamız gerekiyor.

18. yüzyılda geçen *Alev Almış Bir Genç Kızın Portresi* adlı filmin aklımdan çıkmayan bir sahnesinde, ailesinin dayatmasıyla tanımadığı bir asilzadeyle evlenecek olan Héloïse, kendisinin portresini çizmek üzere yaşadığı yere gelen ressam Marianne'le birlikte ilk dışarı çıktığında uçurumun kenarına doğru koşmaya başlar. Yüreğim ağzımda "Acaba atacak mı kendini?" diye içimden geçirirken, bir anda durup arkasını döner ve yıllardır bunu hayal ettiğini söyler. Marianne sorar: "Ölmeyi mi?" Héloïse'nin yanıtı yürek yakıcıdır: "Koşmayı." Kadınların tarihsel olarak yalnızca özel alana, yani eve ve aile yaşamına uygun bulunmalarının şiirsel bir anlatımıdır bu.

Dışarı çıkmaya dair tedirginliklerimizin, bizi kendi kendimizi denetler hâle getirmesi yeni bir şey değil elbette.

Kamusal alan diye tabir edilen dış dünyanın hâkimi erkekler olagelmiştir. Özellikle 1970'lerde ikinci dalga feminizmle birlikte özel alan ve kamusal alan arasındaki ayrımın, kadınların ezilmişliğinin temeli olduğu fikri vurgulanmaya başlandı. Bu ayrımın modern çağdaki karşılığı, filmde olduğu gibi kadınların eve kapatılmasından ve kamusal mekânlardan dışlanmasından ziyade, kamusal alandaki eşitsizliğe işaret ediyor. Feminist yazar ve teorisyen Gülnur Acar-Savran'ın deyişiyle, kadınların kamusal varoluşlarıyla erkeklerinki arasında hep bir asimetri vardır. Kadınlar bu asimetrinin tezahürleriyle, eğitimden siyasete gündelik yaşamdan iş hayatına pek çok yerde karşı karşıya kalıyorlar. Benim özellikle üzerinde durmak istediğim noktaysa, Türkiye'de kamusal alanın kadınlar için günbegün daha tekinsiz hâle gelmesi.

Toplu taşıma kullanacağıma göre göbeğimi açıkta bırakan tişört giymesem daha mı iyi olur? Ya eve varana dek minibüsteki herkes iner de ben tek başıma kalırsam? Gece eve dönerken hangi sokaktan yürürsem daha güvenli olur? Arkamda ayak sesleri duyduğumda hemen telefona sarılıp bir erkekle konuşuyor numarası yaparsam peşimdeki kişiyi durdurabilir miyim? Şu adam niye gözünü ayırmadan bana bakıyor? Giydiklerimden ötürü mü acaba? Bu ve benzeri düşüncelerin pek çok kadının içsel monoloğunda yeri bulunduğuna eminim. Dışarı çıkmaya dair tedirginliklerimizin, bizi kendi kendimizi denetler hâle getirmesi yeni bir şey değil elbette. Ancak içinde bulunduğumuz politik iklimde, kadınların kazanılmış haklarına yapılan saldırılar, eril şiddet, kadın cinayetleri ve kamuoyundaki cinsiyetçi söylemler artarken kendimizi güvende hissedebilmemiz hayli zor.

Uzunca bir süredir kamusal alan iktidarın yoğunlaşan baskısı ve şiddetinin kuşatması altında olduğundan, bu alanın sınırlarının bilhassa kadınlar açısından gitgide daraldığına şahit oluyoruz. Kadın-erkek eşitliğine inanmadıklarını her fırsatta dile getiren siyasilerin, kadınları annelik ve ailedeki rollerine indirgeyerek özel alana kapatma hamleleri sokakta da karşılık buluyor. Şöyle ki, kadınlar artık giyim kuşamları, hâl ve tavırları bahane edilerek sokakta veya toplu taşımada hiç tanımadıkları erkeklerin şiddetine maruz kalıyorlar. Yakın zamanda, Kadıköy'de bir kadın maske takmadığı için kolluk güçlerinin saldırısına uğradı. Bu vaka, eril şiddetle devlet şiddetinin iç içe geçtiğini gösterirken, kamusal alana çıkan kadın-

Gülşah Mirahi

ları tedirgin ediyor, erkekleriyse şiddete başvurmaları konusunda cesaretlendiriyor. Nitekim bu, 2016'dan beri kamusal alanda artan kadına yönelik şiddet olaylarının bir yenisi oldu. Daha önce de şort veya mini etek giyen, sevgilileriyle öpüşen, sigara içen kadınlar eril şiddetin hedefi olmuştu. Feminist sosyolog Selda Tuncer konuyu, özel alandaki ataerkil baskı ve denetimin sokağa taşması olarak yorumluyor ve ekliyor: "Saldırılar karşısında çevrede bulunan ve müdahale etmeyerek izleyen sessiz çoğunluk ise aile içi şiddet karşısında geliştirilen suskunluğu hatırlatır. Böylelikle, erkek şiddeti özel alandan kamusal alana taşınırken, sokakta birbirine yabancılardan oluşan kalabalık âdeta kamusal bir aileye dönüşmüş hâlde buna sessiz kalarak onay verir."

Tüm bunlar, iktidarın makbul kadın prototipinin dışında kalan her kadının şiddete uğrama ihtimali olduğunu ve bu şiddetin neredeyse olağan karşılanmasının beklendiğini gösteriyor. Fakat iktidar, kadın dayanışmasının ne denli güçlendiğinin de farkında. Bana kalırsa bu iç karartıcı tabloya rağmen kadınların asla sokağı terk etmemeleri, haklarını savunmak uğruna her daim eyleme hazır olmaları ve mücadeleden hiç vazgeçmemeleri umudumuzun serpilmesine vesiledir. Umudumuz ve inadımızla "Geceleri de sokakları da istiyoruz!"

Umudumuz ve inadımızla "Geceleri de sokakları da istiyoruz!"

Zeynep Dilara

GÜVENDE MİYİM?

Bu sayıda ele aldığımız konular ve sorunlar çerçevesinde değerlendirildiğinde faydalı bir destek ve inceleme kaynağı olacağını düşündüğümüz "Güvende miyim?" projesini, projenin yaratıcısı Zeynep Dilara anlatıyor.

"Güvende miyim?"

Bu zannedildiği kadar cevaplaması kolay bir soru değil.

Daha önce kendine hiç sormamış milyonlarca insan var. Bir kez sormuş olanlarınsa, yaşamlarını o ana kadarki gibi devam ettirebildiklerini düşünmüyorum. Mutlaka bir şey değişiyor. Aynı zamanda birey, yarattığımız duygudaşlık halkasına da dâhil olmuş oluyor.

"Güvende miyim?" sadece Instagram üzerinden yayın yapan ve herkesin dâhil olmasına açık, tam bağımsız bir mobil belgesel projesi. Bu noktada dâhil olmayı ve katılımı birbirinden ayırıyorum; soruyu kendinize sorduğunuz an, projeye organik olarak dâhil olmuş oluyorsunuz. Katılım için ise, kendinize verdiğiniz cevabı, platformda yer alan yönergeleri takip ederek video kaydına almanız ve platformda yayınlanmak üzere göndermeniz gerekiyor.

Tek bir doğru soru, pek çok şeyi değiştirebilir.

Projenin temeldeki amacı, dâhil olma oranını en yüksek seviyeye çıkarmak. Katılım sayısı, ikinci planda. Yani herkesin, yaşamında en az bir kez kendine bu soruyu sormasını istiyorum. Tek bir doğru soru, pek çok şeyi değiştirebilir.

Felsefe, kendisine aracı olarak seçtiği birbirinden çok farklı zihin ve dilleri kullanarak, "Çözümsüz kalmış problemlere, daima yanlış sorulmuş sorular şüphesiyle yaklaşılmalı," diyor. Soru sormak düşünceye, doğru soruyu sormaksa doğru düşünceye yöneltiyor bizi.

İşte projenin asıl hayali bu: Düşünceyi düşündürmek.

"Güvende miyim?" bugün farkında olmadan yaşamımızı kontrol altına alan kaygıların temeline inmek için, sorabileceğimiz en doğru soru.

Ve evet, düşünce rahatsızlık verici, konfor yok edici, rutin kırıcı, mutlak değişimi müjdeleyen muazzam bir baskı yaratıyor üzerimizde. Peki hangisi daha zor?

Düşüncenin baskısıyla dirayetimizin vadettiği zaferi hayal ederek mücadele etmek mi? Ondan kaçmak için altına bile isteye girdiğimiz diğer baskıların suyumuzu çıkarmasını beklemek mi? Artık düşünmek zorundayız. Çünkü aklın hazır olmadığını göz görmüyor.

30 yaşındayım. 2015'ten bu yana, "Toplumsal Bilinç Geliştirici Filmler" şeklinde tanımladığım filmler üretmekteyim. Evrensel ve ulusal pek çok sosyal sorumluluk projesi için kamu spotu, belgesel film, dokümanter video içerik, metin ve senaryo ürettim. Ancak son iki yılımı kasıtlı olarak toplumsal problemler üzerine düşünmemeye çalışarak geçirdim. Artık üzerine çalıştığım projeler, iklim sorunları, sağlık sorunları gibi projelerdi. Çünkü insan hak ve özgürlükleri sorunlarına karşı duyarlılığım çok yüksekti ve düşüncelerim hep ısrarlı, hep ateşli, hep ağırdı. Serinlemeyi, hafiflemeyi öğrenmeye çalışıyordum. Bugün bir bulut gibi ağırken hafif olmayı, bir orman gibi ısrarcıyken serin olmayı anlayabiliyorum. Acıların konuşulabilir, sorunların gösterilebilir, problemlerin daha doğru anlatılabilir yeni yollarını bulabiliyorum. O yüzden "Güvende miyim?" Benim bundan sonraki odak ve ifade yolumun da başlangıcı için önemli bir temsil.

En kendini güvende hissedenimizin bile, bugün hissettiğini zannediyor olduğu o "gerçek güven"e dair sorgulamaları var. Buna eminim. Ve hepimizin, bütünsel anlamda iyileştirici bir etkiye ihtiyacımız var. Çok boyutlu düşünmeye teşvik edecek bir soruya ihtiyacı-

Miraç Yıldırım

mız var. Bizi incitenin, kıranın bir adım gerisini, temelini, mücadele etmemiz gereken asıl sorunu görmeye yönlendiren, bir düşünceye ihtiyacımız var.

En önemlisi kendi sesimizi duyurmaya ihtiyacımız var.

"Duygudaş" tanımı, aynı duyguları hissettiğimize artık emin olmamdan ilham alıyor. Duygularımız aynı. Ama bunları anlamak için farklı süreçlerden geçiyor, ifade etmek için farklı yordamlar, göstermek için farklı yollar arıyor ve kullanıyoruz. O yüzden bütün olarak baktığımızda evet, belki hepimiz ortak bir şey söylüyoruz ama o ortak noktaya varana kadar, içeriğindeki her bir sesi tek tek dinlemedikçe, bütünden aldığımız bir gürültüden öteye gidemiyor.

Kendi sesimizi duyurmaya ihtiyacımız var.

Bugüne kadar sosyal medyada akım yaratarak büyük ilgi gören bütün etiket (#) ya da tekrar yayınlama (repost) aksiyonları kullanıcılara, "Bunu paylaştığında, şunu demiş olacaksın," dedi. Kullanıcıların bu aksiyonlar üzerine kendi seslerini ekleme şansları hiç olmadı.

Ancak "Güvende miyim?" medya kullanıcısına ve aslında duygudaşımıza, bir birey olarak kendi sesini, kendi bakış açısını, kendi yolu ve yordamıyla ortaya koymak için bir imkân sağlıyor. Sadece bir soru veriyor, o soruyu sormuyor bile.

Önce kadınların, sonra LGBTİ+ bireylerin, sonra 18 yaş altı bireylerin (15 yaş itibari ile) ve elbette erkeklerin, kısacası ülkemiz sınırları içerisinde yaşamış ve yaşamakta olan herkesin, güvende olma hâline dair tüm hislerini, en samimi yerden aktarmayı hedefliyor. Bu hiyerarşik sıra ise, "güvenliği üzerindeki kaygıların en kritik aciliyete sahip olduğu gruptan, en az acil olana doğru" mantığıyla ortaya çıkıyor.

Birbiriyle hiçbir bağlantısı olmayan mekânları, insanları ve zaman dilimlerini bir araya getiriyor. Birbirini hiç tanımayan insanların, yan yana dizilmeleriyle oluşan dev bir halkanın etrafında toplanıp, kendilerine "Güvende miyim?" diye sorarak başladıkları, beş dakikada bir, birbirlerine söz hakkını devrederek hislerini paylaştıkları, muazzam bir birlik hayal ediyor. Katılım rehberindeki "Kameraya direkt bakma, bir yanına, bize bak" yönergesinin mantığını da işte bu birlik hayali destekliyor.

Bu tam bağımsız mobil belgesel projesi, kişilerin ifadelerini hiçbir manipülasyon uygulamadan yayınlaması, kurgu ögelerinin tamamından uzak, gazetecilik belgeselciliği üslubuna sahip yapısı, yayınların arka planında arşivlediği profil verileri ile bir alan araştırması değeri taşıması açısından, Türkiye'de ve dünyada bir ilk.

"Güvende miyim?" henüz fısıltıyla yayılmakta.

Projenin en önemli vaadi ise şu: "Burası güvenli ve sonsuza dek elinde."

Videolarının platformdan kaldırılmasını talep etme hakları, platforma yükleme öncesi yayınlatmaktan cayma hakları, dilerlerse yüzlerini ve isimlerini gizleme hakları sonsuza dek duygudaşlarımızın elinde.

Kadının kendisini güvende hissedemediği bir yerde kimse kendisini güvende hissedemez.

Kendimi güvenceye almak ve güvende hissetmek konusunda kaygılarımın çok güçlendiği bir dönemde, endişelerle uyandığım bir sabah şunu fark ettim. Başıma bir şey gelmeden, güvende olup olmadığım verisini, istediğim kadar kendime sorsam da kesin bir netlikle doğrulayamam. Bu sebeple, önceden bilemem. Ancak ve ancak hissedebilirim.

Peki nasıl hissediyorum diye sordum kendime. Güvende miyim?

Kadının toplumu evinde başlattığını, evin de içinden çıkanlarla birlikte kültüre dönüştüğünü düşünüyorum. Öncelikli olarak kadınların güvende olma hâline dair düşüncelerini duyurmayı istememin sebebi bu. Her şey kadında başlıyor. Kadının kendisini güvende hissedemediği bir yerde kimse kendisini güvende hissedemez. Zaten projeyi herkese açık şekilde duyurmama rağmen, en çok kadınların katılım göstermesi, kadınların buna çok daha fazla ihtiyaç duyduklarını gösteriyor. Hak ve özgürlükler konusunda, dertlerini ifade etme, seslerini duyurma motivasyonları tüm diğer gruplardan çok daha yüksek. Çünkü sorunları çok daha fazla ve hayati.

Sen de kendine sor:

"Güvende miyim?"

Proje sonsuza dek Instagram hesabında yayına ve içerik paylaşımına devam edecek. Eğer yolumuz denk düştüyse, mutlaka dâhil olmuş, düşünmeye başlamışsındır ve bir gün duygu ve düşüncelerini bizlerle paylaşmak istersen, lütfen videonu çek ve bu dahiliyet katılımınla sonuçlansın.

Katılım Rehberi

- Telefonunu dik şekilde konumlandır, karşısına geç.
- Sesinin iyi duyulduğuna emin ol, sonra kayda gir.
- Kameraya direkt bakma, bir yanına, bize bak.
- "Güvende miyim?" diye kendine sorarak başla.
- En fazla 5 dakikalık bir video kayda al.
- guvendemiyim@gmail.com'a videonu transfer et.

*Ayrıntılı bilgi için guvendemiyim Instagram hesabını inceleyebilirsiniz.

Sinem Taşyaran Unan
Uzman Klinik Psikolog

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE ÇOCUKLUK ÇAĞI

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları aynı kavramlar gibi görünse de birbirinden farklı anlamları vardır. Bu kavramların anlamlarını bilmek, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçmek için ilk adım olarak sayılabilir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair tutumlar öylesine otomatikleşmiştir ki, çoğu zaman farkına bile varmadan aile, okul, iş ve sosyal hayatta bu tutumlara maruz kalıyoruz. Otomatikleşen bu tutumların neler olduğunu fark etmek ve bunları nasıl değiştireceğimizi bilmek ise eşitsizliğin uzun vadede önüne geçmek için temel adımlar olabilir.

Öncelikle, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının anlamlarına bakarak başlayalım: Toplumsal cinsiyet kavramı ilk kez 1972 yılında Ann Oakley tarafından yazılan *Sex, Gender and Society* makalesinde tanımlanarak sosyoloji bilimine dâhil edilmiştir. Ona göre; "Cinsiyet (sex) biyolojik açıdan erkek/kadın ayrımını anlatırken, toplumsal cinsiyet (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır." (Vatandaş, 2007). Bu tanımlarda bahsedilen "biyolojik olarak kadın/erkek olmak", bir bebeğin dünyaya hangi cinsel organ ile geldiğine göre bir cinsiyet ataması yapmaktır.

Yeniden toplumsal cinsiyet kavramına dönecek olursak: "Toplumsal cinsiyet, biyolojinin kodladığı maddi bedenlere manevi anlamlar yükleyerek onları kültürel olarak tanımlamak ve ayırmaktır. Kadın ve erkeği, kadınlık ve erkeklik denen rol ve statüler bütününüyle özdeşleştirmektir" (Bingöl, 2014). Yani toplumsal cinsiyet kavramında, toplumun bireylere atadığı bir cinsiyet ve cinsiyet rolleri söz konusudur. "Kültürün ya da toplumun cinsiyete bağlı olarak bireyden beklediği davranışlar" toplumsal cinsiyeti tanımlar (Akkaş, 2019).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair tutumlar öylesine otomatikleşmiştir ki, çoğu zaman farkına bile varmadan aile, okul, iş ve sosyal hayatta bu tutumlara maruz kalıyoruz.

Anne rahmine düştüğümüz andan itibaren "kız mı olacak, erkek mi" soruları ile doğacak bebeğin cinsiyetine özgü hazırlıklar yapılır. Söz gelimi, kız çocuk olacak ise pembe, erkek çocuk olacak ise mavi nesneler alınır, hazırlanır. İşte bu, gerçekte, toplumun kız-erkek çocuklara atfettiği özelliklerden (rollerden) kaynaklanır. Dünyaya geldiklerinde kızların pembe, erkeklerin mavi rengi seveceği varsayılır. Dünyaya geldiği an ise cinsel organına bakılarak bebeğin kız-erkek cinsiyetinden olduğu toplum nezdinde kesinlik kazanır ve bu andan itibaren bebekten 'kızlara özgü' ya da 'erkeklere özgü' davranışlar sergilemesi beklenir. Kız çocuklarına bebekler, mutfak eşyaları, bebek evleri gibi evle ilgili oyuncaklar alınırken; erkek çocuklara arabalar, silahlar, futbol-basketbol gibi dışa yönelik oyuncaklar alınır. Çocuk 'karşı cinse ait (!)' oyuncaklar talep ettiğinde ise "kızlar arabalarla oynamaz", "erkekler bebeklerle oynamaz" gibi cümlelerle psikolojik baskının/şiddetin temelleri atılmış olur. Daha bu yaşlarda çocuk; isteklerini baskılaması gerektiğini, düşüncelerini ve duygularını ifade etmenin doğru olmadığını, eğer kendi ihtiyaçlarına yönelik davranışlar sergilerse cezalandırılacağını (bu örnekteki ceza, istediği oyuncaktan mahrum edilmek) öğrenir. Kendi ihtiyaçları başkaları tarafından onaylanmadığı takdirde bu ihtiyaçlarını karşılamasının uygun bir davranış olmadığını düşünerek kendine dair olumsuz yargıları oluşmaya başlayacaktır. "İhtiyaçlarım önemli değil", "ne istediğimin ya da ne düşündüğümün bir anlamı/önemi yok", "ben değersiz ve önemsiz biriyim", "sevilmeye layık değilim" gibi düşünceleri oluşmaya başlayacaktır. Dahası, bu düşüncelere "ben cezalandırılmayı hak ediyorum" düşüncesi de eşlik edebileceği için; başkalarının her türlü isteğine boyun eğen, kendini feda eden, dayanıksız ve bağımlı bir kişilik özelliği oluşturma ihtimali artacaktır. Çocukluk çağında çoğunlukla saldırgan ve inatçı davranışlarla kendini gösteren mutsuzluk, ergenlik çağında kendine zarar vermeye, erişkinlikte de içe kapanık ve depresif tutumlara neden olacaktır.

Burada da görüldüğü gibi, çocukluk çağında aslında son derece 'basit' gibi görünen bu söylemler ("kızlar arabalarla oynamaz", "erkekler bebeklerle oynamaz" gibi), bireyin tüm hayatı üzerinde belirleyici bir rol oynayabilir. Ergenlik ve yetişkinlik çağı problemlerinin kaynağını çocuklukta aramak, işte tam da bu nedenle oldukça gereklidir.

İnsan, toplumsal bir varlıktır. Sosyal destek yaşamımızın her döneminde son derece önemlidir. Onaylanmak, sevilmek, ait olmak, ait hissetmek, değerli ve önemli olmak... Tüm bunları kişinin kendisi kadar çevresindekiler de belirler. Kişi kendini toplumun bir parçası olarak hissedebilmek için yatırımlar yapar. Bu yatırımları yaparken bir yandan da kendine atfedilen cinsiyet rollerine uyum sağlamaya çalışır. "Toplum yapısından kaynaklanan asimetrik güç ilişkisi" ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddetin de temel kaynağını oluşturur (Bükecik & Özkan, 2018). Toplumsal cinsiyet rolleri, kadına yönelik şiddetin meşrulaştırılmasına da neden olmaktadır. Habersiz dışarı çıktığı için, cinsel ilişkiyi reddettiği için, karşı cinsten arkadaşları ile konuştuğu için, yemek yapmadığı için, uygun (!) giyinmediği için şiddete maruz kalan kadınlar, sadece şiddeti uygulayan tarafından değil, toplum tarafından da şiddete maruz kalıyor demektir. Töre ve namus cinayetleri, her türlü ihmal ve istismar, çocuk gelinler, bekâret kontrolü, baskıcı tutumlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin neden olduğu şiddet türlerinden sadece birkaçıdır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kabul edilmesi, şiddete karşı sessiz kalmak gibi ürkütücü bir sonuç ortaya çıkararak şiddetin kuşaklar boyu sürmesine sebep olacaktır. Toplumsal cinsiyet rollerini reddetmek bu bağlamda önemli bir adımdır.

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadına yönelik şiddetin meşrulaştırılmasına da neden olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili kalıplaşmış bazı düşüncelerden örnekler verelim:

Bir kadın makine mühendisi olamaz, çünkü bu erkeklerin işidir. Bir erkek anaokulu öğretmeni olamaz, çünkü bu kadınların işidir. Evde yemekleri kadın hazırlar, temizliği kadın yapar; parayı erkek kazanır, aileye erkek bakar. Eğer bir erkek evde çocuk bakıp kadın o eve maddi gelir sağlıyorsa bu, 'tuhaf' ve kabul edilemez bir durumdur. Erkekler 'kız gibi' ağlamaz, kızlar 'erkek gibi' geç saatte eve gelmez. Bu cümleler size de doğru geliyorsa, üzgünüm ama büyük ihtimalle siz de çocukluk çağınızda cinsiyetçi söylemlere maruz kalmış ve bugün farkında bile olmasanız da cinsiyetçi düşüncelere göre hareket ediyor olabilirsiniz.

Peki, toplumsal cinsiyet rollerini belirleyen kanıksanmış yanlış düşüncelerin ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temelini oluşturan bu davranış kalıplarının erken çocukluk çağından itibaren etkilerini azaltmak için neler yapılabilir?

- Çocukların her rengi kullanmalarına izin verebiliriz. Hiçbir renk sadece belirli cinsiyete özgü değildir ve çocukların rengârenk dünyalarında aslında renk-cinsiyet eşleştirmesi yoktur; bunu, yetişkinler oluşturur.
- Çocukların cinsiyetine bakılmaksızın her türlü oyuncakla oynamasına fırsat verebiliriz. Böylelikle çocuk kısıtlanmayacak ve düşünme kapasitesi artacaktır.
- Çocuklara öğrettiğimiz her bir bilgide özen gösterebiliriz. Örneğin; çocuklara meslekleri öğretirken kullanılan kartlarda kadın-erkek figürlerinin değil, o mesleğe ait kullanılan araçların bulunduğu kartlar sunulabilir. "Çocukların mesleklere karşı oluşturdukları toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortaya çıkarmak" amacıyla 32-72 aylık 200 çocukla yapılan bir araştırma, bu eşitsizliğin ne kadar küçük yaşta öğrenildiğinin göstergesi niteliğindedir (Alabay & Özdemir, 2020). Cinsiyet içerikli kartlar kullanılan çocukların yüksek bir oranının "hemşire, terzi, öğretmen, aşçı, temizlik elemanı mesleklerini kadın cinsiyetine; tamirci, iş makinesi kullanıcısı, kaptan, futbolcu, pilot, itfaiyeci, polis, spiker, şarkıcı ve kabin görevlisi mesleklerini ise erkek cinsiyetine özgü meslekler olarak algıladıkları" sonucuna varılmıştır.
- Çocukları sadece toplumsal cinsiyet rolleri ile uyumlu aktivitelere yönlendirmemek gerekir. Örneğin; evde yemeği hazırlamaya yardım etmek ya da evi toplama sorumluluğu sadece kız çocuklarına değil, erkek çocuklarına da aittir. Ya da; bozulan bir eşyayı tamir etmek, bir şeyler inşa etmek ya da top oynamak sadece erkek çocuğunun değil, kız çocuğunun da keyif alabileceği aktivitelerdir.

"Geçmişimiz ya da bugünümüz bize ne söylerse söylesin, geleceği inşa etmenin elimizde olduğunu biliyorum."

• Çocuğun cinsel gelişimi 5-7 yaşları arasında hız kazanır. Bu yaşlardaki çocuklar önce kendi cinsel organlarını keşfeder, ardından karşı cinsi merak etmeye başlar. Bu dönemde çocukların merakını gidermede eşitlik çerçevesinde açıklamalar yapılmalıdır. Hiçbir cinsin bir diğerinden üstün ya da eksik olmadığı gerçeği, özellikle bu dönemdeki çocuklar için çok daha temel bir bilgi hâline gelecektir. Bu dönemdeki doğru bilgilendirme, çocuğun ileride cinsel suçlara yönelmesinin önünü kesebilir ve her iki cinse eşit davranabilecektir. Yine bu dönemden itibaren çocukların her iki cinsten de arkadaş edinmelerine olanak sağlayabiliriz. Böylelikle karşı cinsten iki kişinin arkadaş olabileceği, ortak ilgi alanları olabileceği öğretilebilir.

• Çocukluk ve ergenlik çağındaki bireyler en temelinde model alarak öğrenirler. Çocuklara doğru eğitimi verebilmek için genç-yetişkin ve yetişkin bireylere ne kadar önemli bir iş düştüğünün farkına varabiliriz. Bu nedenle, çevremizdeki olabildiğince fazla insana toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne olduğunu, bunun örneklerini, eşitliğin sağlanması için neler yapabileceğini anlatabiliriz.

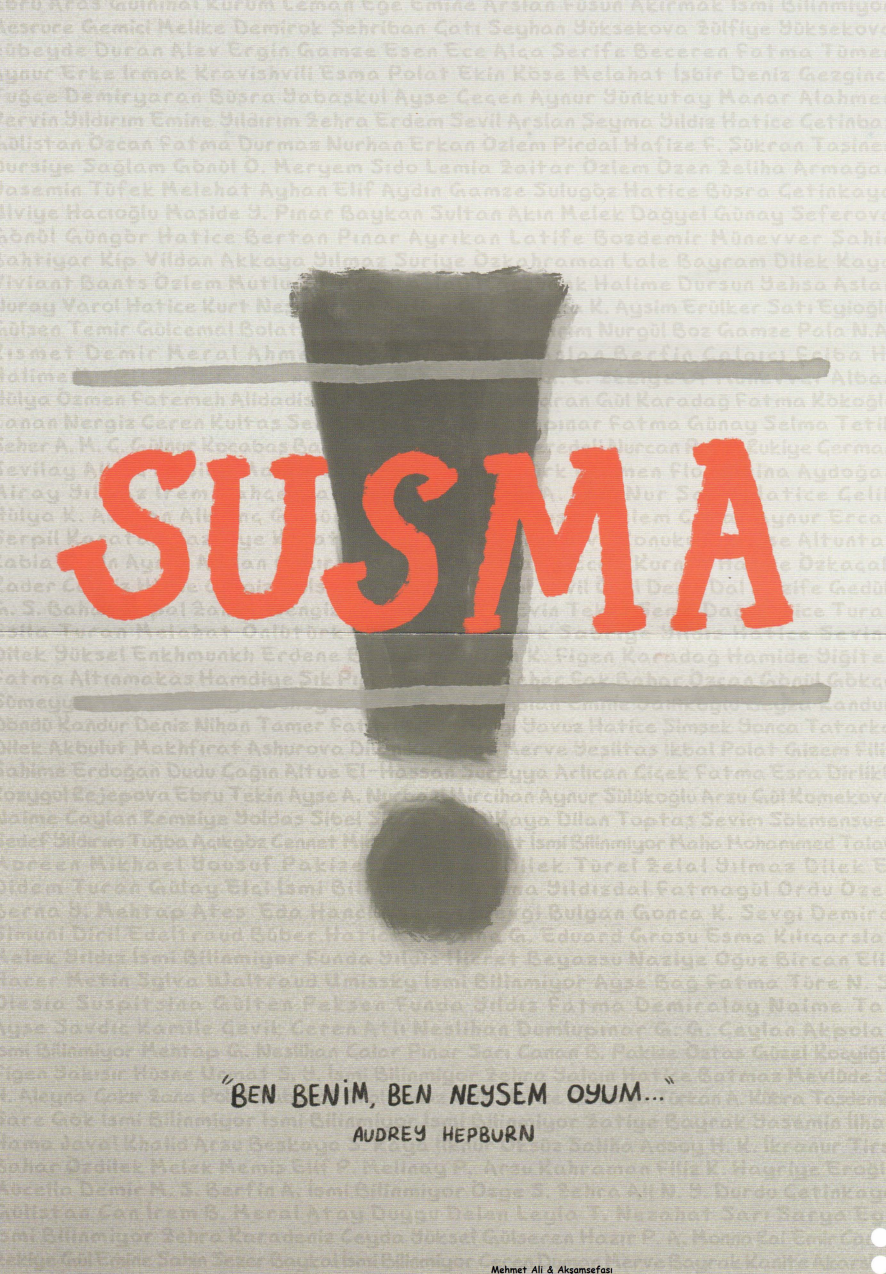
• Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair söylemleri fark edebilir ve bu söylemleri kullanmamaya özen gösterebiliriz. Bazı atasözlerinde, deyimlerde, uyarılarda ("hanım hanımcık otur" gibi), argo kelimelerde ya da küfürlerde bu söylemler düşündüğümüzden çok daha yaygın ve maalesef dile yerleştiği için sıklıkla kullanılabiliyor. Örnek olarak;

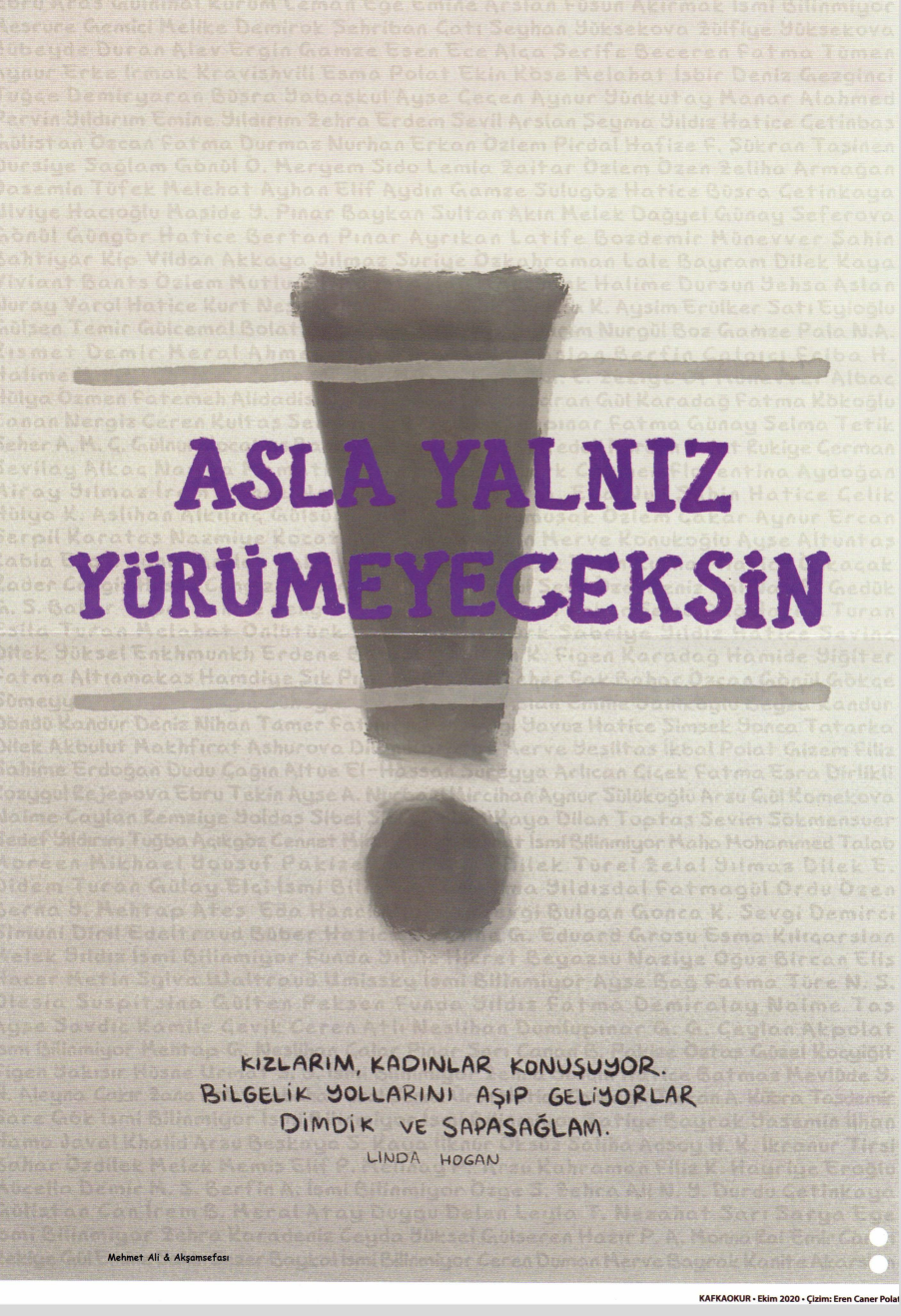
• Kızını dövmeyen dizini döver.
• Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün.
• Saçı uzun aklı kısa.
• Erkeklik sende kalsın.
• Erkek sözü...
• Kız gibi...
• Bilim adamı (doğrusu 'bilim insanı'dır)
• İnsanoğlu (doğrusu, 'insan'dır) vb.

• Son olarak, kendimiz de cinsiyet eşitliğine uygun düşünmeye, hissetmeye ve davranmaya özen gösterelim ki, bu eşitliği gelecek nesillere de aktaralım.

Geçenlerde sosyal medyada, erkek arkadaşlarını kendine nedime olarak seçen bir kadının fotoğrafını gördüm. "Buraya tırnaklarımı kazıyarak geldim," diyen bir kadın pilotun paylaşımını da gördüm. Harika makyaj yapan ve çektiği makyaj videoları ile milyonlara varan takipçi sayısına ulaşmış bir erkek çocuğu youtuber olduğunu biliyorum. Kadın geç saatlere kadar çalıştığı ve kendisi ondan birkaç saat erken eve geldiği için üç çeşit yemek hazırlayarak karısını karşılayan bir adamla evliyim. Babasıyla itfaiyecilik, hırsız-polisçilik ve survivor oynayan ve her ikisinin de bundan çok keyif aldığını görebildiğim 5,5 yaşında bir kız yeğenim var. Maddi kaygısı olmamasına rağmen elli yaşından sonra iş hayatına atılan, işini oldukça iyi yapan ve çalışmaya başladıktan sonra kendini çok daha yetkin ve yeterli hisseden bir 'eski ev hanımı' tanıyorum. Evi silip süpürmekte karısından çok daha becerikli olan ellili yaşlarının sonunda başarılı üst düzey bir erkek yönetici tanıyorum. Şantiyede çalışan güçlü bir kadın tanıyorum. Kucağında bebeğiyle parlamento toplantısına katılan kadını sanırım zaten çoğumuz biliyoruz. Toplumsal cinsiyet insanlara rol atfededursun, tüm bunlara karşı duran, olduğu gibi olan ve bununla gayet mutlu olan insanların varlığını görüyorum. Geçmişimiz ya da bugünümüz bize ne söylerse söylesin, geleceği inşa etmenin elimizde olduğunu biliyorum. Benim ümidim var, siz de "ümitvar olunuz".

**Yazının kaynakçası için kafkaokur.com adresini ziyaret edebilirsiniz.*

SUSMA
"BEN BENİM, BEN NEYSEM OYUM..."
AUDREY HEPBURN
Mehmet Ali & Akşamsefası

Mehmet Ali & Akşamsefası

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Büyükler sayılara bayılırlar. Tutalım, onlara yeni edindiğiniz bir arkadaştan söz açtınız, asıl sorulacak şeyleri sormazlar. Sesi nasılmış, hangi oyunları severmiş, kelebek biriktirir miymiş, sormazlar bile. "Kaç yaşında?" derler, "Kaç kardeşi var? Kaç kilo? Babası kaç para kazanıyor?" Bu türlü bilgilerle onu tanıdıklarını sanırlar.

Deseniz ki, "Kırmızı kiremitli güzel bir ev gördüm. Pencerelerinde saksılar, çatısında kumrular vardı." Bir türlü gözlerinin önüne getiremezler bu evi. Ama, "Yüz bin liralık bir ev gördüm," deyin, bakın nasıl "Aman ne güzel ev!" diye haykıracaklardır.

Aynı şekilde onlara deseniz ki, "Küçük Prens'in sevimli oluşu, gülüşü, bir koyun isteyişi var olduğunu gösterir; bir koyun istiyor, öyleyse vardır." Bunları deseniz de neye yarar? Nasıl olsa omuzlarını silkip size çocuk gözüyle bakacaklardır. Ama geldiği gezegenin Asteroid B-612 olduğunu söylerseniz hemen inanırlar, sorularıyla başınızı ağrıtmazlar. Böyledir onlar. Çok şey beklememelisiniz. Çocuklar büyükleri hoş görmeye alışmalıdır.

Antoine de Saint-Exupéry, *Küçük Prens*, Çeviren: Cemal Süreya & Tomris Uyar, Can Çocuk Yayınları, s. 22